

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TV İLE UZAKTAN EĞİTİMDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLERE
İNTERNET ORTAMINDA SUNULAN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

**Tezi Hazırlayan
İbrahim AKYÜZ**

**Tezi Yöneten
Prof. Dr. Ali Kaya**

**Radyo Sinema Televizyon Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans**

**Mart 2008
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TV İLE UZAKTAN EĞİTİMDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLERE
İNTERNET ORTAMINDA SUNULAN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

**Tezi Hazırlayan
İbrahim AKYÜZ**

**Tezi Yöneten
Prof. Dr. Ali Kaya**

**Radyo Sinema Televizyon Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans**

Mart 2008

KAYSERİ

Prof. Dr. Ali Kaya danışmanlığında İbrahim Akyüz tarafından hazırlanan “**TV ile Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Güçlüklere İnternet Ortamında Sunulan Çözüm Önerileri**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Radyo Sinema Televizyon** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

19 /03 / 2008

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Ali Kaya
Üye : Doç. Dr. Hamza Çakır
Üye : Yrd. Doç. Dr. Kenan Güllü

.....
.....
.....
K. Güllü

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 28.03.2008 tarih ve 08/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

28 / 03 / 2008

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca anlayışını esirgemeyen, her konuda destek olan ve yol gösteren tez danıőmanım Prof. Dr. Ali KAYA'ya teşekkür ederim.

Ayrıca tez çalıőmam süresince maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve dostlarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

TV İLE UZAKTAN EĞİTİMDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLERE İNTERNET ORTAMINDA SUNULAN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İbrahim AKYÜZ

ÖZET

Bilişim teknolojilerindeki köklü ve hızlı gelişmeler, bu alandan daha fazla fayda elde etmeye yönelik disiplinler arası bir çalışmaya olan ihtiyacı tetiklemiştir. Bundan başka, bu teknolojinin çok yönlü kullanıma açık olmasından dolayı, internetin daha etkin kullanımını üzerinde bir vurgu yapmak ve internet ortamında muhtemel öğretim sorunlarıyla başa çıkmak için disiplinler arası çalışma gerektirmektedir. Özellikle eğitim gibi internetin çok etkin olduğu bir alanda, yeni teknolojiler tarafından sorunlara getirilen çözüm önerilerinin üzerinde durmak, hayati önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile uzaktan eğitim alanına, eğitim ile ilgili kaygılara yönelik televizyon ile bilişim teknolojilerinin üstünlüklerini karşılaştırmak amacıyla disiplinler arası bir bakış açısı oluşturmaya çalıştık. Yine de, televizyon ile karşılaştırıldığında, bilişim teknolojileri alanındaki muazzam gelişmelere karşın, internetin tek başına sihirli bir değnek olmadığı kesindir. Ancak, Amaçlarımızı tam olarak belirlemek ve teknolojiyi doğru olarak tanımlamak şartıyla amacımıza ulaşmayı bekleyebiliriz.

Tek başına internet, eğitim ile ilgili tüm sorunlara çözüm getiremez, getirmesi de beklenemez. zira, internetin kendisi birtakım sorunların nedenidir. Tüm bunlara rağmen, internetin sağlaması muhtemel kolaylıkları göz ardı edip, bu kolaylıklardan vazgeçebileceğimiz anlamına gelmez.

İnternetin gelişim seyri boyunca talep arzı oluşturmuş ve bu alandaki yazılımlarda bir standart ortaya çıkmıştır. İnternet alanında uzman kişilerle, eğitim alanında uzman kişilerin bu alanda yapacakları disiplinler arası bir çalışmanın eğitime dolayısıyla topluma katkısı olacaktır. Bu çalışma ile ilgili disiplinlerin dikkatini bu alana ve muhtemel çözüm önerilerine çekmeyi hedef aldık.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Televizyon, Uzaktan Eğitim.

INTERNET BASED SOLUTIONS TO THE HANDICAPS OF THE DISTANT LEARNING TV

Ibrahim AKYUZ

ABSTRACT

Radical and rapid improvements in the field of Information Technologies have triggered the need for interdisciplinary study in order to make good use of this development. Furthermore, many sided use of this technology needs an interdisciplinary study to emphasize the effective use of internet and to deal with the possible barriers to learning on the Internet. Especially in the field of education where the information technology has great impact, it is vital to focus on the solutions presented by the new technology.

At this point, this study aims to provide an interdisciplinary look at distance learning phenomena from the perspective of educational concerns compared to television and the privileges of IT. Besides the great impact of IT in comparison to the television it is obvious that the internet is not a magic stick alone. Provided we determine our aims precisely and define the technology correctly we should achieve our goals.

The Internet alone does not and is not expected to solve all the problems related to education. The Internet itself is the cause of some vital concerns but it still does not mean we may ignore all the possible facilities maintained by the Internet.

During the course of the Internet, demand has created supply and the standard in software has developed. A collaborative study of the Internet by an IT expert and an expert of education will contribute to the field of education and indirectly to the society. We aimed to focus the attention of related disciplines onto the issue and their possible solutions.

Keywords: Internet, Television, Distant Learning.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
GİRİŞ.....	1
1. TEZİN KONUSU	9
2. AMAÇ	10
3. ÖNEMİ	12
4. SINIRLAMALAR	14
5. YÖNTEM	14

BİRİNCİ BÖLÜM

I. UZAKTAN EĞİTİM VE TEKNOLOJİK DEVRİM	16
1. UZAKTAN EĞİTİM NEDİR?	16
2. UZAKTAN EĞİTİMİN TARİHÇESİ.....	19
2.1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihçesi.....	19
2.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Tarihçesi	21
2.2.1. TV İle Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamaları	23
2.2.2. İnternet İle Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamaları	25
3. TEKNOLOJİK DEVRİM VE UZAKTAN EĞİTİM.....	27
3.1. Teknolojik Devrim ve İletişim Sistemi Bağıntısı	27
3.2. Teknolojik Devrimin Özellikleri ve Sunduğu Olanaklar	27
3.2.1. Bir İletişim Teknolojisi Televizyon.....	31
3.3. Teknolojinin Uzaktan Eğitim Boyutunda Kullanım Alanları.....	33
3.3.1. Geleneksel Yöntemler.....	33

3.3.2. İleri Teknolojiye Dayalı Yöntemler.....	33
3.3.3. Basılı Materyal.....	34
3.3.4. Radyo	34
3.3.5. Öğretimsel Televizyon.....	34
3.3.6. Video Kaset.....	34
3.3.7. Bilgisayar	35
3.3.8. İnternet	35
3.3.9. Video Konferansı	35
3.3.10. İşitsel Teknolojiler	36
3.3.11. Televizyona Dayalı Teknolojiler	36

İKİNCİ BÖLÜM

II. TELEVİZYON İLE UZAKTAN EĞİTİMDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	37
1. GENEL OLARAK KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	37
2. FİZİKSEL VE TEKNİK GÜÇLÜKLER.....	38
3. MALİ GÜÇLÜKLER	39
3.1. Uzaktan Eğitim Ekonomisini Doğrudan Etkileyen Faktörler.....	39
3.1.1. Kurumsal Yapı ve Rol	39
3.1.2. Teknoloji Ortamı Seçimi	39
3.1.3. Öğrenci Sayısı.....	40
3.1.4. Program Büyüklüğü ve Türü	40
3.1.5. Programın Uygulanma Süresi.....	40
3.2. Uzaktan Eğitim Maliyetleri	40
3.2.1. Davranışlarına Göre Maliyetler	40
3.2.1.1. Sabit Değişken ve Yarı Değişken Maliyetler	41
3.2.1.2. Üretim ve Sunum Maliyeti.....	41

3.2.1.3. Yatırım ve İşletim Maliyeti.....	41
3.2.2. Üretim Fonksiyonu Bileşenlerine Göre Maliyetler	41
3.2.2.1. Girdi Maliyetleri	41
3.2.2.2. Süreç Maliyeti.....	42
3.2.2.3 Çıktı Maliyetleri.....	42
3.2.3. Kurumsal Kaynakların Dağıtımına Göre Maliyetler	42
4. YASAL GÜÇLÜKLER.....	42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
III. İNTERNET ORTAMI VE BU ORTAMDA SUNULAN ÇÖZÜM	
ÖNERİLERİ	48
1. İNTERNET VE İNTERNETİN SUNDUĞU OLANAKLAR	48
2. UZAKTAN EĞİTİM OLANAKLARI.....	50
3. DÜNYA’DA UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARI	53
4. İNTERNET ÜZERİNDEN AMERİKA VE AVRUPA ÜLKELERİNDEKİ	
UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARI.....	58
4.1. Moodle.....	58
4.2. Atutor.....	64
4.3. Blackboard Learning Systems	66
4.4. Claronline	69
4.5. Desire2learn.....	71
4.6. Ecollege	75
4.7. Eduvo School 2.0.....	78
4.8. Kewl	79
5. İNTERNET ÜZERİNDEN TÜRKİYE’DE UZAKTAN EĞİTİM	
UYGULAMALARI	83
5.1. Fırat Üniversitesi ve Uzaktan Eğitim	83

5.2. Ortadoğu Teknik Üniversitesi	84
5.3. Sakarya Üniversitesi	84
5.4. Milli Eğitim Bakanlığı.....	85
6. İNTERNET ORTAMINDA ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR	86
7. SONUÇ VE DEğERLENDİRME	88
8. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	93
KAYNAKLAR.....	98
ÖZGEÇMİŞ	103

GİRİŞ

İletişim bilimi disiplinler arası çalışmaya uygundur. Sosyoloji, sosyal psikoloji, antropoloji, arkeoloji, iktisat v.s gibi. Bu durumda; yani çeşitli bilim dallarının bir arada çalıştığı bir yerde kaçınılmaz olarak aynı kavrama yönelik farklı yaklaşımların olması beklenir. Olaylar ve olgularla ilgili olarak her bir bilim dalı kendi açısından yaklaşımlar geliştirmektedir ve yeni tanımlara yol açmaktadır. Aynı şekilde; ortak çalışma alanını kullanan bilim dallarından birisinin ortaya attığı tanımı bir diğerinin kendi disiplinine göre konumlandırması zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Bir takım kavramlar daha fazla önem kazanıp yeni tanımların kaynağını oluştururken; diğer bazı kavramlar ya tamamen yok olup gidecek; ya da yok olmaya yüz tutacaktır. Ortak alanlarda, ortak çalışma yapan disiplinlerin bazı kavramların tanımında mutabık olmaları beklenebilir. Bazı durumlarda ise disiplinler arası işbirliği ardışıktır. Yani bir disiplinin ortaya çıkardığı yada kavramlaştırdığı olgular, bir başka disiplinin temel hedefi olabilir.

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren buharlı makinenin icadı ile başlayan sanayi devrimi, emek, sermaye, üretim, tüketim, fayda gibi konular etrafında yoğunlaşır. Sosyal ve yönetim devrimi olarak ifade edilen sanayi devrimi geleneksel üretim yapılarını, örgütsel yapıları ve yönetim anlayışını değiştirmiş ve modern yönetim biliminin doğmasına yol açmıştır. Getirdiği kitle üretim araçlarıyla da tüketen insanın mutlu olacağını ve daha fazla tüketimin daha fazla üretim ihtiyacını oluşturarak daha fazla istihdamı gerektireceğini dolayısıyla işsizliğe (tam istihdama yol açarak) çözüm getireceğini öngörür. Ancak sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan bunalımlar göstermiştir ki; hedeflenen sosyal refahın gerçekleştirilmesi için mevcut tanımlar yeterli değildir. İnsanlığı sosyal refaha eriştireceğini öngören disiplinler, yeni kavramlarla tanışmış ve bunları tanımlamak için diğer disiplinlere ihtiyaç duymuşlardır. İletişim disiplini bunların en önemlilerindedir. Böylece insanın temel ihtiyaçlarını karşılamak için izlediği yol, yöntem her şeyden önce kendini ifade etmesi ve üretimde önemli bir rol oynaması için gerekli donanımlar iletişim biliminin de ilgi alanı içerisindedir.

Sosyal refahın yükseltilmesi, insanın tatmin duygusu ile ilintilidir. Fiziksel ve ruhsal anlamda ihtiyaçları karşılanan, sorunları çözüme kavuşturulan insanın tatmin olması beklenir. Bireyden değişen çevre koşullarına uyum sağlaması ve yeni üretilen kavramlarla birlikte yaşaması ve bazen de bunların getirdiği yükümlülüklerin üstesinden gelebilmesi beklenir. Gelişen, değişen çevre şartlarına uyum gösterip kendini en iyi bir şekilde ifade etmesi ise iletişim biliminin bir başka bilim ile ortak alanı olan eğitim ile yakından ilgilidir. En genel tanımı ile; bireye, istenilen davranışlar kazandırmanın yollarını inceleyen eğitim bilimi ile iletişim bilimi arasında yakın ilişki vardır ve bu alanda disiplinler arası çalışmaya uygun bir ortam sunmaktadır.

Günümüzde en hararetli tartışmalara yol açan bir çok hayati öneme sahip konu, geçmişteki toplumlar için hiç bilinmeyen kavramlardı. Sanayi devrimi, Bilgi toplumu, Bilgi çağı, İletişim teknolojisi, Küreselleşme v.b.

Her ne kadar yeni tanımlar ve kavramlar ortaya çıksa da, temel bazı kavramlar, insanlık ile yaşattır. İletişim kavramı ise insanlığın tarihi kadar eskidir, ancak günün değişen koşullarına ve gereksinimlerine göre temel hedefi aynı kalmak üzere bir çok yeni kavramla ortak alanı paylaşmaktadır. İletişimin başlangıç noktası kişi içi iletişimden, en geniş çaplı şekli olan kitle iletişimine varıncaya kadar Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Arkeoloji, İktisat ve daha nice bilim dalı kaçınılmaz bir şekilde İletişim ile ortak alan üzerinde tanımlar geliştirirler ve kendi disiplinleri doğrultusunda tanımlar yaparlar. Bunlardan en kapsamlı olanı ise; kimi zaman doğrudan kimi zamanda dolaylı olmak üzere eğitim bilimidir.

Sanayi devriminin toplumsal değişimde oynadığı rolün etkisi şüphesiz büyük olmuştur. Daha fazla üretmeyi başaran toplum, daha fazla tüketmeye yönelmiş, daha fazla tüketen toplum daha fazla istihdama yol açarken; beklentileri ve yaşam tarzı doğrultusunda eğitim ihtiyacına yönelmiştir. Kısacası, toplumun ihtiyaçları hangi alanda ne kadar eğitim görmesi gerektiğini belirlemiştir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak iletişim araçlarında ortaya çıkan yenilikler, iletişim üzerinde etkili olurken; asli görevleri arasında toplumu eğitmek olan kitle iletişim araçları eğitim alanına da yenilikler kazandırmıştır.

Sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan toplumsal bunalımlar, işsizlik, eğitimde fırsat eşitliğinin tam olarak sağlanamaması iletişim biliminin doğrudan ya da dolaylı ilgi alanı içerisindeydir. Eğitim ile sosyal refah arasındaki bağ doğru orantılıdır. Genelde, eğitim

düzeyi yüksek toplumların beklentileri, dolayısıyla refah düzeyi daha yüksektir. Buna karşın eğitim politikalarını günün ihtiyaçları ve stratejileri doğrultusunda geliştiremeyen toplumların Sanayi devrimi sonrası bunalımları daha yoğun yaşadığı bir gerçektir. Bu bunalım, bazen ülkeden ülkeye farklılık gösterirken, bazen aynı milli sınırlar içinde bile yaşanmaktadır. Aynı ülkenin bir bölgesinde Kağnı ve Saban vazgeçilmez, hayati öneme sahip bir üretim aracı iken, diğer bir bölgesinde lüks restoranların vazgeçilmez nostalji aksesuarı olarak kullanılmaktadır. Bu yörelerde ise bilişim ve iletişim araçları üretim için gerekli olmaktadır. Bu durumun işaret ettiği sosyal adaletsizlik, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanamaması, işsizlik ve eğitimsizlik adeta birbirinin kaçınılmaz sonucu gibidir.

Madem ki İletişim bilimi insanlık tarihi kadar eskidir; o halde en fazla sayıda tanım, kavram ve sonradan ortaya çıkan yaklaşımların iletişim ile ilgili olması beklenir. İletişim bilimi, bu özelliğinin sonucu olarak en fazla disiplinler arası çalışmaların yapıldığı, dolayısıyla en fazla alandan tanım, kavram ve yaklaşımla karşı karşıya gelen bir disiplindir.

İşte bu noktada; en çok dikkat edilmesi gereken husus; kavram ve tanımların iletişim bilimine taşınırken, ister istemez geldiği bilim dalının bakış açısını yansıtacağıdır. Ayrıca çeviriden kaynaklanan hatalar ve zaman içerisinde yerleşik hale gelen yanlış kullanımlarda dikkat edilmesi gereken bir başka konudur. İletişimin en temel konularında çalışma yaparken kavram kargaşasına yol açmamaya özen gösterilmesi gerekir.

Bilişim toplumu, bilgi toplumu, enformasyon toplumu hala üzerinde tam olarak mutabakat sağlanamamış olan kavramlardır. Özellikle bu kavramları kendi bünyesinde üretmeyip dışarıdan alan toplumlarda, çevirinin kaçınılmaz sorunlarından kaynaklanan bir takım nedenlerle anlam kaybı, daha da önemlisi kavram kargaşası yaşanmaktadır. Çünkü geleneksel tarım toplumdan başlayarak sırası ile sanayi toplumu ve nihayet bilgisayar ve enformasyon toplumuna gelinceye kadar her topluluk kendi birikimleri, deneyimleri ve beklentileri doğrultusunda bir gelişme göstermiştir. Bir toplumun deneyim ve deneyimleri sonucu elde ettiği birikimler, başka bir coğrafyada bambaşka endişe ve beklentilerle gelişimini sürdüren başka bir topluma aynı yansımalarla aktarılamaz. Latince de “tradittore traduttore” şeklinde “çevirmen haindir” anlamına gelen bir deyim vardır. Çünkü çevirmen aynı zamanda bir yazardır. Çevirmenden

beklenen; bir toplumdan diğerk bir topluma “aktarma” yaparken bilgiyi kendisinde özümsemesi, kaynak metindeki duygu, düşünce ve hissi hedef metindeki toplumun duygu, düşünce ve hissine eşit bir etkide yeniden (üretmesi) ifade etmesidir. Oysa tüm bunlara rağmen bilinen bir başka gerçek vardır ki o da tercümede anlam kaybı kaçınılmazdır. Geleneksel toplumların daha önce de ifade edildiği gibi, kendi deneyimleri ile yaşadığını ve içine kapalı bir toplum olduğu da göz önünde bulundurulduğunda; bir toplumun belki de hiç karşılaşmadığı, tanımadığı kendisine ait olmayan kavramlarla tanım geliştirmek zorunda olduğu anlaşılır. O halde biz bu tartışmaların dışında kalmak için yine tartışmaya daha az açık olan bir başka ifade ile yaklaşım gereği tam çeviri yapmadan bilgi toplumu yerine “enformasyon toplumu” diyoruz. Buna bağlı olarak tanımlanan bilişim toplumuna kısaca bakılacak olursa, en belirgin özelliğinin hızlı değişim ve rekabet olduğu görülür. Bu dönemin yansımalarını ana başlıklar halinde: İnsan kaynakları, Bilgi ekonomisi, Kitle eğitimi, Yaşam boyu eğitim ve Elektronik ağ olarak sayabiliriz.

Çağımızda iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak bilgi çok büyük bir hızla dolaşmaktadır ve her geçen gün daha da gelişmektedir. Kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımı ve etkisinin yüksek olduğu bilinen bir gerçek. Ayrıca her geçen gün yenileri eklenen TV kanallarının sayısı, Sayısal teknolojilerdeki gelişmelere paralel olarak hem nitelik hem nicelik yönünden artmıştır. Sayısal teknolojideki gelişmelerin sosyal ve fen bilimleri alanındaki katkısı göz ardı edilemez. Biz burada daha çok eğitim alanı üzerinde durmayı hedef olarak belirledik. Ancak bu çalışma, disiplinler arası çalışma kapsamında yürütülecektir. Yani, eğitim konusuna bir eğitim bilimci kadar ayrıntılarına girmeden; iletişim teknolojilerine bir bilgisayar uzmanı kadar ayrıntılarına girmeden; ihtiyaç duyulan disiplinlere birbiri ile ilişkili olduğu düzeyde konu aydınlatılacaktır. Bilişim teknolojileri alanındaki gelişmeler ele alınırken kaçınılmaz olarak ortaya çıkan bilgi toplumu kavramı göz ardı edilemez.

Bilişim Toplumu 1946 yılından itibaren ilk bilgisayarla birlikte konuşulmaya başlandı. Bu dönemi aynı zamanda 3. endüstri dönemi yani bilişim ve iletişimle birlikte otomasyon dönemi olarak da ifade edenler bulunmaktadır. Bilgi toplumunda anahtar kavram ağlardır. Sanayi toplumu için şirketler ne anlam taşıyorsa, ağlar da bilgi toplumu için o anlamı taşır (Tonta; Küçük 2005,5).

Bu dönemin en bariz özelliklerinden biri üretilen endüstriyel ürünlerde ham madde miktarının giderek azalıp bilgi miktarının giderek artmaya başlamasıdır. Bununla birlikte üretilen endüstriyel ürünler daha hızlı, daha çok fonksiyonlu, daha küçük ve daha akıllı ürünler haline gelmeye başladı. Sosyal yapıda ise coğrafi mekan ve zaman kavramının önemi giderek kaybolmaya, uzaklar yakın olmaya, yuvarlak olan mavi küre giderek düzleşmeye başladı. İnsanlar WWW bilgi otoyoluyla birbirine bağlanmaya ve yoğun bir iletişim içerisinde olmaya başladı.

İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler nedeniyle, günümüzde “İletişim Çağı”, “Bilgi Çağı” sık kullanılan kavramlardır. Bu kavramlarla birlikte sıkça kullanılan, kavram kargaşasına örnek konulardan biri de “Bilgi toplumu”dur. Bilgi Toplumu, olarak dilimize çevrilen ”Information Society” dilimize aktarılırken anlam kaybına uğrayan tanımlardan birisidir. Data, information, knowledge dilimize bilgi olarak aktarılır. Oysa bunların her biri bilginin farklı mahiyetlerini ifade etmektedir. Data ham veri anlamında kullanılırken; information anlamlandırılmış mesaj, knowledge ise özümsemiş enformasyon anlamına daha yakındır.

Bu durumda, en azından en yakın anlamı korumak adına, kavram kargaşasına yol açmamak için bilgi toplumu yerine “enformasyon toplumu” daha az hatalı olacaktır. Gene de bu konunun tartışmaya açık bir tarafı hala vardır (Yılmaz 1998, 149).

“Bilgi Toplumu” her ne kadar 1900’lerden öncesine dayansa da “İletişim Çağı” kavramından ilk söz edenlerden biri Kanada’lı Marshall Mc Luhandır. “Bilgi Toplumu” kavramı ise, Fritz Machlup tarafından kullanılmıştır. Fritz Machlup 1962 yılında yazdığı Türkçe “Birleşik Devletler’de Bilginin Üretimi ve Dağıtımı” olarak ifade edebileceğimiz “The Production and Distribution of Knowledge in the United States” adlı kitabında bu kavramlardan söz etmiştir. Dr. Machlup bir İktisatçıdır ve hür toplum ortamında rekabetin aksaklıklarını ve tekelleşmeyi ele almaktadır. Biraz daha gerilere gidildiğinde, örneğin; 1933 yılında Dr. Machlup patent sistemi gibi bazı uygulamaların rekabeti sınırladığını gözlemlemiştir. Bundan sonra, patent sisteminin getirisini değil, maliyetini incelemiştir ve oradan şu soruyu sormuştur: “ Araştırma & Geliştirme içindeki patent’in payı nedir?”. Çünkü araştırma & Geliştirme ile eğitim arasında sıkı bir bağ vardır, zira toplam kalitenin ön koşulu kaliteli eğitimidir. Daha sonra bir milletin nasıl bilgi ürettiğini bulmak için tüm eğitim düzeylerinde incelemeler yapmıştır. Tekelleşme ve rekabet kuramı üzerindeki 30 yıl kadar süren bir çalışmanın sonucu,

Birleşik Devletler'deki bilgi üretiminin istatistik araştırmasına dönüşmüştür. Machlup'ın bulguları son derece ilginçtir. Bilgi üretimde; eğitim, çeşitli basılı ve elektronik medya, sanatsal üretim, telekomünikasyon, posta hizmetleri ve enformasyon teknolojisi gibi tüm unsurların bir öğrenci için maliyeti çok yüksek oranlara ulaşmaktadır. “Bilgi Endüstrisi” kavramı o zaman ortaya atıldı ve tartışmalara neden oldu. Bazıları Machlup'u üniversiteleri bilgi fabrikası olarak nitelemekle itham etti. Ancak yazdığı kitap genel de kabul gördü. Hatta, daha sonraları Machlup'un bulgularından yola çıkan Peter Drucker 1969 yılında yazdığı en çok satan kitabı “The Age of discontinuity” ‘de (Süreksizlik Çağı) “The knowledge society” (Bilgi Toplumu) adlı başlıca bir bölüme yer verdi (Crawford 1983, 380).

Enformasyon Toplumu kavramına farklı yaklaşımlar getirilmiştir. Bunların bir kısmı Enformasyon Toplumuna olumlu açıdan yaklaşarak, iletişim teknolojilerinin toplumun gelişimi ve kalkınmasına olan katkısını ön plana çıkarırken olumsuz yöndeki eleştiriler, ekonomik boyutunun ön plana çıktığı yerlerdedir. Şöyle ki; Gelişmiş ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin oluşturduğu bilgi toplumu kavramının, diğer dünya ülkelerine aynı nitelikte taşınmadığı; hatta tam aksine, kalkınmakta olan ve geri kalmış ülkelere enformasyon toplumunun araçlarını taşımanın yüksek maliyetlere ulaştığı vurgulanmaktadır. İletişim teknolojilerinin yüksek maliyetli alt yapısı, bilgisayar donanım ve yazılımlarının pahalı olması ve diğer etkenlerle birlikte bir sömürü aracına dönüştüğü yönündedir. Göz ardı edilemeyecek bu eleştirel yaklaşım, Birleşmiş Milletler raporlarındaki konu ile ilgili istatistiksel rakamlarda da kendisini göstermektedir. Dahası bunun için ülkeler arasındaki gelişmişlik farkı bir yana, aynı ülke içerisinde, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarında da aynı gerçeklerle karşılaşmak mümkündür (Yılmaz 1998, 153).

Ayrıca etki alanı genişleyen kitle iletişim araçlarının, kültürel değerler üzerindeki etkisi de öteden beri haklı olarak tartışılmaktadır ve bu boyutu da tartışmaya değer. Kısacası, iletişim teknolojilerinin Ekonomik, siyasi, sosyolojik, eğitim ve daha bir çok boyutu konunun uzmanlarınca tartışılmaktadır.

Bu tezin çıkış noktasının önemli bir kısmı da burada başlamaktadır. Olumlu-olumsuz etkileri ile, ama göz ardı edilemez bir gerçek olarak, hızla gelişen ve ilerleyen bir alan olan iletişim teknolojisi ortada iken biz nasıl davranacağız. “21.Yüzyıl İletişim ve bilgi çağı olacaktır. Bilginin ve iletişiminin yapıldığı çağ, dolayısıyla İkinci Sanayi Devrimi

diye de adlandırılan bu çağa ayak uydurabilmek için bilgi toplumu olmamız gerekmektedir” (Asaf; Bingöl 2002, 3).

Daha önceki dönemlerde doğal kaynaklar ve enerji kaynaklarının paylaşımı konusunda çıkan çatışmalar nedeniyle savaşlar olmuştu. Kaynaklara olan bağımlılık çatışmalarında kaynağını oluşturdu. Oysa enformasyon toplumu döneminde vurgu tekrar insan üzerine olmuştur. Doğal kaynaklar ya da enerji kaynakları önemini yitirmemekle birlikte alternatiflerinin ortaya çıkışı ile çeşitlenmiştir. Ayrıca, küresel düzeyde ekonomileri etkileme gücüne sahip sermayenin, en kritik kaynağı insan olmuştur, yetişmiş insan gücü. Zira sanayi devriminin makineleri gelişmiş, insan gücüne olan ihtiyaç azalmıştır. Daha az sayıda istihdam ile maliyeti düşüren sermaye, yatırımını insan kaynaklarına yöneltmiştir. Öyle ki bilgi toplumunun insanına yeni yükümlülükler ortaya çıkmıştır. Bilgi toplumunun insanı evinden, işinden, POS veya Internet kafelerden, örneğin nüfus, ehliyet, pasaport, tapu vb. işlerini takip edebilecek düzeyde olmalıdır (Vural Yarman 2002, 6).

Küreselleşen sermaye sınırları ortadan kaldırmış, yeni bir toplum meydana getirmiştir. Bilgi bu dönemin en önemli, belirleyici unsuru haline gelmiştir. Kalkınmasını erken dönemde tamamlayan ülkeler, kalkınmakta olan ve gelişmemiş ülkelere beyin göçünü hızlandırmıştır. Bilgi ve sermayenin bir yerde toplanması daha önceki dönemin bazı sorunlarını derinleştirirken bir kısmına ise yeni kavramlar ortaya çıkarmıştır. Değerler bunalımı, terör, insanlar arası eşitsizlik bunlardan bazılarıdır.

Eğitim bu dönemde hızla şekil değiştirirken yaygınlığı ve süresi de artmıştır. Uzaktan eğitim-öğretim, ömür boyu eğitim-öğretim, yetişkin eğitimi, kalifiye işgücü bu döneme damgasını vurmuştur. Bu alanda öncü toplumlar diğerlerine göre hızla mesafe kat ederken, gerekse maliyeti gerekse bürokratik yapılanmadan kaynaklanan sorunlar diğer toplumların bu alanda yeteri kadar hızlı yol almasına engel olmuştur.

Ulaşım ve iletişim araçlarında meydana gelen gelişmeler mesleklere yansımış bireyin yaşam hızı artmıştır. Aynı gün içerisinde yurt dışında bir çok ülke ile haberleşen birey, ülke sınırları içerisinde birçok yere seyahat edebilmektedir. Bu hızlı yaşamın içerisinde ihtiyaç duyduğu eğitime gerek işi gerekse maliyeti nedeni ile zaman ve fırsat bulamayan birey çalışma saatlerinin dışında eğitimini sürdürebilmektedir. Ömür boyu eğitim-öğretim ve yetişkin eğitimi enformasyon toplumunun vazgeçemeyeceği bir kurum halini aldı. Geray’a göre insanın bütün işi refahı yaratacak olan enformasyon hareketliliği

sonucu, öğrenmek ve bilmek; ve serbestçe ulaşabildiği enformasyonu toplamak olacaktır (Geray 2003,120)

“Kitle iletişim araçları içerisinde bilginin hızlı ve etkili yayılımında ilk sıralarda gelen, insanların yaşadığı çevre ve dünyaya ilişkin bilgi edinebileceği en kolay ve maliyeti düşük kitle iletişim aracı televizyondur. Televizyonun bu özelliği nedeniyle ulaşabildiği izleyici oranı, yazılı basınla karşılaştırılmayacak kadar yüksektir”. (Karaduman 2004,245)

Ancak tüm kolaylıklarına karşın bir takım sınırlılıkları da yok değil. Bu alanda karşılaşılan sınırlılıklara, kısıtlılık mı yoksa güçlük olarak mı bakmamız gerektiği bir başka tartışma konusu olabilir. Ayrıca uzaktan eğitim araçlarıyla yürütülen eğitimin yüz yüze eğitimin yerini alıp alamayacağı da bir başka tartışma konusudur. Eğitim bilimciler uzaktan eğitimin hiçbir zaman yüzü yüze eğitimin yerini alamayacağını söylemektedirler. Buna dayanak olarak ise yüz yüze eğitim de ilişkilerin daha kolay sağlanması, öğrencilerin sosyalleşmelerini engellemeleri, uygulamaya yönelik derslerin yetersiz olması ve iletişim teknolojilerine bağımlılıktan söz edilmektedir (Kaya 2002,22).

Bu sınırlılıklar incelendiğinde, temel olarak kendi içerisinde çözümü olan, ancak bazen maliyet, bazen de bürokrasiden kaynaklanan nedenlerle çözülemediğini düşünebiliriz.

Bilgi toplumunun oluşumunda iletişim teknolojilerinden yararlanırken karşılaşılan sorunlara daha geniş bir açıdan bakıldığında, kendisinden bir sonraki nesil teknolojinin, televizyona göre üstünlükleri televizyonun kısıtlılığı sayılabilir mi? Bilgisayarın televizyona göre teknik üstünlükleri, televizyonun sınırlılığı mıdır?

Tüm bunlar enformasyon toplumunun ilgi alanı içerisindedir. Çünkü bu soruların cevabı, enformasyon toplumunun oluşumunda belirleyici olacaktır. Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerini alıp alamayacağı tartışılabilir. Ancak Uzaktan eğitim araçlarını etkin olarak kullanabilen eğitimcilerin bu teknolojiyi kullanamayan eğitimcilerin yerini alacağı görünen bir gerçektir. Eğitim bilimcilerin uzaktan eğitim araçlarının önemini ihmal etmemeleri gerektiği de bir başka gerçektir.

Enformasyon toplumunda bilgi güç anlamına gelmektedir. Geleneksel toplumlarda malların değişimi söz konusu iken, sanayi toplumunda paranın değişimi, enformasyon toplumunda ise, bilginin değişimine daha da hayati bir konu olan bilginin

güncellenmesine önem verilmektedir. Enformasyon toplumunda bilgi üniversiteler ve akademik araştırma merkezlerinde üretilir; birey ise bilim dünyasının verilerini anlamak, yorumlamak ve yenilerini ortaya koyarak problem çözme yeteneğini kazanmak zorundadır (Çalık; Sezgin 2005, 64)

Güncellenmemiş bilgi günümüzde bir değer ifade etmediği gibi, güncelleşmiş bilgiye olan ihtiyaç hayati öneme sahip olabilir. Bilginin paylaşımı aynı zamanda bilginin artışı da beraberinde getirmiştir. Depolanan bilginin, ihtiyaç duyulduğu anda kullanıma hazır olması ve çok miktarda bilginin depolanmasının maliyeti de enformasyon toplumunun gündeminde ön sıralarda yer alır.

Kalkınmakta olan ülkelerde geleneksel toplum, sanayi toplumu ve enformasyon toplumu aynı zaman diliminde bir arada yaşamaktadır. Bunun getirdiği heterojenlik ciddi bir takım sorunlara yol açmaktadır. Temsil de adaletsizlik, gelir dağılımındaki farklılıklar, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanamaması başlıca sosyal sorunları oluşturmaktadır. Oysa bilgi toplumunda eğitim, sanayi toplumu ve geleneksel topluma göre daha farklıdır ve her iki dönemde sorunlarına çözüm sunduğunu iddia etmektedir. Sanayi toplumunun standart hale gelmiş üretim şekli eğitimin de standart olmasını gerektirmekteydi. Düzenli okul saatleri, düzenli geliş ve gidişler ve herkese ortak özellikte programların sunulması gibi bir tek düzelik vardır. Bilgi toplumu dönemindeki ileri teknoloji sayesinde bu tek düzelik ortadan kalkacaktır. Çünkü öğrenci istediği yerden istediği saatte istediği bilgiye ulaşabilmekte ve bilgiyi ilebilmektedir. Bu durumda okul gibi kurumlara ihtiyaç yoktur (Bayhan 1996,4).

1. TEZİN KONUSU

“Televizyon ile uzaktan eğitimde karşılaşılan güçlüklerle internet ortamının getirdiği çözümler” olarak belirlemiş bulunmaktayım. Bilindiği gibi televizyon tek yönlü iletişim araçlarından biridir. Oysa, geribildirim önemli olduğu eğitim ve öğretim alanı bu konuda televizyondan ihtiyaç duyduğu kadar faydalanma olanağına sahip değildir. İnternet bu konuda hergeçen gün birtakım yenilikler getirmektedir. Öte yandan, internetin de kendine özgü kısıtlılıkları vardır. Tüm bunlar arasında sağladığı kolaylığı incelemek ve bu alana ilgi ve dikkati yönlendirmek gerekmektedir.

Bilgisayar teknolojilerinin uzaktan eğitim alanında kullanılması çeşitli açılımlar sağlamıştır. Bu açılımların daha iyi anlaşılması için kısaca uzaktan eğitim tarihine bakmak gerekecektir. Ancak uzaktan eğitimin tarihçesini incelerken çok ayrıntıya girip

bilineni tekrar etmektense, iletişim araçlarındaki gelişim seyrini ön plana çıkarmak suretiyle konu açıklanacaktır.

Uzaktan öğretim ve eğitim öteden beri çeşitli platformlarda sürdürüle gelmektedir. Uzaktan öğretim ve eğitimin zamanın iletişim araçlarındaki özelliklere bağlı olarak değişiklik gösterdiği bilinen bir gerçektir. Tarihçesinde çok fazla ayrıntıya inmeden bakılacak olursa; mektupla başlayan ilk serüven, radyonun yaygın hale gelmesi ile kullanılan ortam, radyo lehine değişmiştir. Hem görsel, hem işitsel öğretim araçlarını destekleyen televizyon ise daha sonra radyonun yerini almıştır. Ancak kural burada da değişmemiş ve radyodan televizyona geçişin nedeni gene yaygın kullanım ayrıcalığı olmuştur. Şimdilerde ise, gelişmiş ülkelerde çok daha önce olmak üzere, dünya da kullanımı hızla yaygın hale gelen İnternet bu kuralın dışında kalmayacaktır. Zira getirdiği yenilikler, kendisinden önceki öğretim ortamlarının tamamını kapsamakla kalmayıp iletişim açısından oldukça önemli bazı ayrıcalıklar da sunmaktadır.

Televizyon ile uzaktan eğitimde zaman içerisinde ortaya çıkan sorunlar ve İnternet ortamının bu sorunlara getirdiği çözüm önerilerinin yanı sıra, İnternet destekli eğitimin göreceli üstünlüklerinin karşılaştırılarak incelenmesi de gerekmektedir.

Televizyon aracılığı ile yürütülen uzaktan eğitim, ortaya çıktığı zamanın şartlarında oldukça etkileyici ve ilgi çekici olmuştur. Bu ilginin nedeni, çok fazla sayıda alıcıya, az sayıda eğitimci ile ulaşma, coğrafi ve fiziksel şartların neden olduğu sınırlılıkları aşmada üstünlük sağlaması olmuştur. Uzun dönem maliyetin, ulaştığı hedef kitleye oranla daha düşük olması ise bir başka tercih nedeni olmuştur.

Ancak zamanla ortaya çıkan, İnternet’le bilgisayar ortamında eğitim ve öğretimin, televizyon ile uzaktan eğitime göre üstünlükleri yeni tartışma ortamları hazırlamıştır. Bunlar arasında en göze çarpan tartışma konusu, bilgisayarın televizyona göre karşılıklılık (interactivity) ve eş zamanlılık getirmiş olmasıdır. Bundan başka yasal düzenlemeler ve internetin fiziksel engelleri aşması da bir diğer tartışma konusudur.

2. AMAÇ

Gelişen ve değişen dünyada eğitim ömür boyu hale gelmiştir. Teknolojik değişim diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da yeni imkanlar, fırsatlar, teknikler ve uygulamalar sunmaktadır. Bilişim ve iletişim çağında bilişim ve iletişim araçlarından olan televizyon geleneksel eğitim yöntemlerine ilave katkı sağlamak suretiyle eğitimin

daha kolay yapılması, daha fazla kitlelere ulaşmasının sağlanması, mekana ve zamana olan bağımlılığın azaltılması ile yüz yüze eğitimin dışında yeni alternatifler sunması gibi bazı avantaj ve yenilikler getirmiştir.

Ancak yasal mevzuattan kaynaklanan sıkıntılar, ekonomik yetersizlikler, fiziksel sıkıntılar nedeniyle istenilen başarı ve beklentiler gerçekleşmemektedir. Bu sıkıntı ve sorunların internet üzerinden verilecek eğitimle giderilmesi yanında daha kaliteli daha ucuza ve daha kapsamlı bir eğitimin sağlanabileceğine katkı sağlamaktadır.

Ülkemizde Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim fakültesi ile başlayan televizyon ortamında uzaktan eğitimde yararlanılan teknoloji, eğitime çok farklı bir boyut getirmiştir. Bilinen geleneksel eğitim ve öğretim yöntemlerine grafik, ses ve görüntü desteği ile geniş katkıda bulunan televizyonda uzaktan eğitim, bunların dışında öğrenci sayısındaki kapasite artışı ve mekanda tasarruf sağlaması ile de adından sıkça söz ettirmiştir. Ancak uygulama aşamasında ortaya çıkan bazı sorunlar ve kapasite artışının getirdiği güçlüklerle başlangıç maliyetinin göreceli olarak yüksekliği de eklenince, farklı çözüm arayışları gündeme gelmiştir. Eğitimde ve öğretimde en önemli unsurlardan biri olan geri bildirim yöntemi, sıradan televizyon izleyicisinden elde edilen geri bildirim yönteminden gerekse hız gerekse eş zamanlılık açısından yetersiz kaldığı tartışılmaya başlanmıştır.

İşte tam bu noktada hızla yaygınlaşan bilgisayar ve internet bu sorunlara alternatif çözümler üretmektedir. Bizim amacımız, bu noktada bilgisayar yazılım ve donanımının esnek yapısı ve çeşitliliği ile getirdiği çözüm önerilerini incelemektir.

İnternet'in yaygın kullanımıyla yeniden canlanarak gündeme gelen Uzaktan Eğitim, ilgili çevrelerin dikkatini tekrar üzerine çekmeyi başarmış, özellikle de geleneksel eğitim yoluyla aşılamayan sorunlara bir çözüm alternatifi olarak sunulmaya başlanmıştır.

Daha düşük maliyetli ve kolay yayımlanabilir ve kolay ulaşılabilmesi açısından asenkron (eşzamanlı olmayan) uzaktan eğitim yöntemi daha çok tercih edilmektedir. İnternet üzerinden asenkron uzaktan eğitim de çoğunlukla web tabanlı uzaktan eğitim biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Web tasarım araçlarının günden güne gelişmiş olması ve tasarımcıların kolayca kullanabileceği duruma gelmiş olmasına karşın web tabanlı uzaktan eğitim şeklinde verilecek dersin içeriğinin tasarlanmasında çok önemli ve vazgeçilmez bir yer tutan eğitsel yönü ayrı bir uzmanlık alanı konusu olduğu için salt

bir web tasarımcısının üstesinden gelmesi imkansızdır. Bu nedenle web tabanlı dersin tasarımında web tasarım uzmanları ve öğretim tasarım uzmanı ortaklaşa çalışmalı ya da hem web tasarımı hem de eğitim teknolojisi alanlarında yetkin kişiler rol almalıdır.

İnternet’te uzaktan eğitim dersi tasarımı genelde nesnelci ve oluşturmacı (objectivist and constructivist) öğrenim paradigmalarının karması bir gelişim modeli izler. Bunun yanısıra başka modeller de bir yandan kullanıma sunulmaktadır. Gelişim modeli iki değişik şekilde elde edilebilir: Ders içeriğini öğrenci ihtiyaçları ve özelliklerine göre ayarlayarak, ya da başka öğrenme konuları dahil ederek ders hedeflerine öğrencilerin katkıda bulunmasını teşvik eder. Bu hedeflere de uzaktan eğitim platformunda paylaşılan dosyalar alanı, tartışma alanları ya da sohbet alanlarının geniş çaplı kullanımı sayesinde ulaşılabilir.

3. ÖNEMİ

Bilişim ve iletişim toplumunda geleceğin belirsizliğini aşabilmek, rekabet üstü kalabilmek günümüzde eğitimle mümkündür. Eğitim bugün sadece üniversitelerde hayatın belli döneminde yapılan bir etkinlik olmaktan çıkmış, hayatın her döneminde sürekli yapılması gereken bir faaliyet olmuştur. Zira değişim ve dönüşümü yakalayabilmek bilgi ve donanım ile mümkün olmaktadır. Hayatın devamı her alanda sürekli ve sürdürülebilir eğitimden geçmektedir.

Bir ülkenin gelişmesi ve kalkınması entelektüel sermayesi dediğimiz yetişmiş insan gücü varlığına bağlıdır. Bu da eğitim ile şekillenmektedir. Hayatımızda bu denli önemli olan eğitim konusuna bir katkıda bizim olur kanaati ile bu çalışmaya bu açıdan yaklaşmaktayım.

Kitle iletişim araçlarından televizyonun temel görevleri arasında, eğitimin yer aldığı bilinen bir gerçektir. Kendisinden önceki araçlara göre üstünlüğü ise; televizyonun hem görsel hem işitsel bir araç olmasıdır. Diğer kitle iletişim araçlarına göre yaygın kullanımı ise eğitim-öğretim konusunda bir diğer ayrıcalığıdır. Coğrafi engelleri aşması ise; eğitim alanına önemli bir katkı daha sağlamaktadır. Genç nüfusun yoğun olduğu, dolayısıyla eğitim talebinin yoğunluğuna karşın eğitimci ve eğitim öğretim mekanının sınırlı olması, farklı grafik ve benzeri çalışmalarla öğrenmeyi kolaylaştırması, kullanımın kolay olması ve buna benzer bir çok nedenle eğitim-öğretim; dolayısıyla uzaktan öğretimin en önemli araçlarından biri olmuştur. Hatta, kendisinden önce kullanılan uzaktan eğitim-öğretim araçlarını kullanım yaygınlığı açısından gölgede

bırakmıştır. Bu konuda televizyonla rekabet edecek bir sonraki nesil kitle iletişim aracının, bir kere televizyonun sunduğu kolaylıkların tamamını sunduktan sonra artı kolaylıkları olması gerekir. Dahası, Televizyonla uzaktan eğitimin, ders içeriği hazırlamak, bunları program haline getirmek, yayınlamak için gerekli olan alt yapı yatırım ve bakımı gibi bir çok kurumsal ortağı vardır. Bunların her biri hayati öneme sahip unsurlardır ve her biri uzmanlık gerektiren etkinliklerdir. Yasal düzenlemeler, hukuki altyapısının oluşumu yılların deneyim ve birikimi ile elde edilmiştir.

Televizyon ile yürütülen uzaktan öğretim kendisinden önceki nesil teknolojik öğretim araçları ile karşılaştırıldığında göreceli üstünlükleri olduğu açık. O halde televizyonun bu alanda sağladığı imkanları üstünlük olarak niteleyecek olursak; bu üstünlüğe sahip olmayan uzaktan eğitim araçların kısıtlılığı mıdır? Yoksa yeni ortamın kendine özgü ayrıcalıkları mı?

Televizyon ile uzaktan öğretim, teknolojik gelişmelere paralel olarak yasal düzenlemeler çerçevesinde seyir izlemiştir. Çok kanallı televizyon, dijital yayıncılık, ticari yayıncılık yasal düzenlemeleri zorunlu kılmış, günün ihtiyaçları doğrultusunda şekil almıştır. Ancak, bunun her dönemde sıkıntısız gerçekleştiği söylenemez. Özellikle teknolojik gelişmelerin belli dönemlerde çok hızlı gelişmesi, bunun iktisadi, sosyolojik, siyasi etkenlerden dolayı, hukuki alt yapısının eş zamanlı gelişmesinde aksaklıklar olmuştur. Teknolojik gelişmelere toplumların yaklaşımı, tutumu oldukça belirleyici olmuştur. Bir cep telefonunun yaygınlaşmasını göz önünde bulunduracak olursanız, buna paralel gelişmeler de konuya ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Teknolojinin kullanım kolaylığı, yaygınlığı, maliyeti, sağladığı avantajlar bir birine göreceli üstünlük ve kısıtlılıklarını da ortaya koyacaktır.

Özellikle 1990'lı yıllarda hızla artan bilgisayar kullanımı, uzaktan öğretim-eğitim konusunda televizyona iyi bir alternatif olma eğilimindedir. İnternetin bilgisayar kullanıcılarının hizmetine sunulması bir çok alanda büyük değişikliklere yol açmıştır. Bilgi çağında bilginin hızla çoğalması bir yana, bilginin hızlı dolaşımı eğitimcilerin de kaçınılmaz olarak ilgisini bu alana çekmiştir. Ayrıca teknik olarak, hem görsel hem işitsel anlamda sağladığı üstünlük televizyona iyi bir alternatif olmasını da beraberinde getirmiştir. Yaptığımız kaynak taramasında elde edilen sonuca göre Televizyon ile uzaktan eğitimde aşağıdaki maddeler kısıtlılık olarak sayılabilir.

- Televizyonla eğitimde yasal açıdan kısıtlılıkları vardır.
- Televizyonla eğitimde fiziksel kısıtlamalar vardır.
- Televizyonla eğitim ekonomik anlamda maliyeti daha yüksektir.
- Televizyonla eğitimde geribildirim internete göre sınırlıdır.

Diğer yandan internetin yapısı gereği ilk bakışta sunduğu birtakım avantajlar şöyle sıralanabilir:

- İnternetle eğitim yasal açıdan tam bir yasal altyapıya sahip olmamakla birlikte televizyona göre daha kolaydır.
- İnternet televizyona göre fiziksel kısıtlamaları daha az olan bir ortamdır.
- İnternet maliyet olarak televizyondan daha ucuzdur.
- İnternette eğitim programına yönelik yazılımlar geribildirim açısından göreceli fırsatlar sunmaktadır.

4. SINIRLAMALAR

İnternet ortamında sunulan çözüm önerilerini, bu alanda geliştirilen yazılımları incelemeyi hedefledik. Ele aldığımız yazılımların, geribildirim ve yönetsel özelliklerini inceleyip ortak noktalarını tesbit etmeye çalıştık. Yazılımları: Öğrenci iletişim araçları, verimlilik araçları, öğrenci katılım araçları, kurs/ders dağıtım araçları, içerik geliştirme araçları, donanım yazılım araçları ve lisans/ücret yönüyle inceledik.

5. YÖNTEM

Biz bu çalışmamızda, bu alanda araştırma yapmış olan bazı bilim adamlarının çalışmalarını inceledik ve internet ortamında bulunan eğitim ve öğretime yönelik yazılımları kullanıcı sayısının çokluğuna göre inceledik. En yaygın olarak kullanılan yazılımlardan birisini ayrıntılı olarak inceledikten sonra, diğer yazılımlarda ortak özellikleri bulmaya çalıştık.

Çalışmamızda bir giriş ve üç bölümde konu ifade edilmiş bir sonuçla bu konuda bilime bir katkıda bulunmayı tasarlamış bulunmaktayım. Yapmış olduğum çalışmanın mümkün olduğu ölçüde orijinal olmasına ve bilime katkı niteliği sağlaması için özgün bir kaynak taraması ve bilgi edinme yöntemiyle konuyu hazırlamaya çalışmış bulunmaktayım.

Çalışmanın birinci bölümünde Uzaktan Eğitim ve teknolojik devrim bağlamında konuyu ele aldım. İkinci bölümde televizyon ile uzaktan eğitim alanında karşılaşılan güçlükleri inceledim. Üçüncü bölümde ise İnternet ortamı ve bu ortamda uzaktan eğitim yazılımlarında sunulan çözüm önerilerini inceledim. Sonuç bölümünde ise tez araştırması boyunca elde ettiğim sonuçları ve karşılaşılan güçlüklerle çözüm önerileri getirmeyi amaçladım.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. UZAKTAN EĞİTİM VE TEKNOLOJİK DEVRİM

1. UZAKTAN EĞİTİM NEDİR?

Uzaktan Eğitimin tarihsel gelişimi ve çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, tanımı da buna bağlı olarak çeşitlilik arz edecektir. Zira mektupla başlayan uzaktan öğretimin tanımı ile günümüz teknolojisinde ortama katılan unsurlarla uzaktan eğitimi tanımlamak yetersiz kalacaktır. Bilişim teknolojisinin eğitim alanına bir çok yenilik kattığı bilinen bir gerçektir. O halde geçmişten günümüze kadar uzaktan eğitim yada öğretimin tanımını yaparken tüm uzaktan eğitim yada öğretim araçlarının ortak olarak üç özelliği ortaya çıkmaktadır.

- 1) Uzaktan eğitimde öğrenen ile öğretene aynı fiziksel ortamı paylaşmazlar.
- 2) Ders içeriği yazılı, sesli ve görüntülü ortamda verilmektedir.
- 3) Karşılıklı etkileşim söz konusudur. Eğitimci eş zamanlı ya da gecikmeli olarak geribildirim almaktadır.

Bu maddeler doğrultusunda görünen en kapsamlı uzaktan eğitim tanımları şunlardır.

- Fiziksel olarak aynı ortamda bulunmama koşulunu ön plana çıkaran Zeki Kaya'ya göre uzaktan eğitim: "Öğretmen ve Öğrencinin fiziksel olarak aynı kapalı alanda bulunmasına gerek olmaksızın öğretme-öğrenme etkinliklerinin düzenlenip yürütülmesidir." (Kaya 2002, 12-13)

- Fiziksel ortamının farklılığının yanı sıra ses ve görüntüyü de tanıma dahil eden bir yaklaşımla yine Zeki Kaya'ya göre "Çok sayıda öğrencinin yaşadıkları yerde bile bilgilendirilmesini olanaklı kılan yüksek standartlardaki öğretme gereçlerinin üretilmesi amacıyla, teknik medyanın kullanımını için düzenlenmiş ilkeler ve iş bölümü uygulamalarında akla uygun davranış, yetenek ve bilginin verilmesi yöntemidir." (Kaya 2002, 12-13)

- Nurhan Şakar'ın yaklaşımı ile tüm yukarıdaki özelliklerinin yanı sıra, maliyet açısından faydayı da göz önünde bulunduran tanım ise şu şekildedir. “Uzaktan öğretim, öğretim etkinliklerinin düzeni, zamanlaması ve yeri bakımından öğrencinin bir ölçüde bağımsız olduğu, bireyin kendi başına öğrenmesini sağlayacak şekilde planlanmış, basılı metinler, radyo-TV yayınları, diğer görsel ve işitsel araçlardan oluşturulmuş öğrenim materyallerinin sağladığı, yüz yüze öğretim için öğrencilere yardımcı olacak, konularında uzman kişilerin yerel düzeyde biraraya getirildiği ve geleneksel öğretime göre, öğrenci başına oldukça düşük ortalama maliyetlerinin söz konusu olduğu bir öğretim biçimidir.” (Şakar 1997, 56-57)

- Kapsamın daha geniş olduğunu vurgulayan Alişan Hızal'a göre ise “Uzaktan öğretim: geleneksel eğitim uygulamalarının öğretim yaşı, zamanı yeri, yöntemi, amaçları ve benzeri sınırlılıklarına bağımlı kalmaksızın; özel olarak hazırlanmış yazılı gereçler, kitle iletişim programları ve kısa süreli yüz yüze öğretimin bir sistem bütünlüğü içerisinde kullanılması ile yürütülen eğitim etkinlikleridir. (Hızal 1983, 21)

Özdil, uzaktan eğitim kavramını diğer yaklaşımlardan çok farklı olmamak üzere; öğrenciler ve öğrenim materyali ile yöntemleri açısından değerlendirmektedir. Buna göre, öğrenciler açısından değerlendirildiğinde, öğrenim etkinliklerinin düzeni zamanlaması ve yeri bakımından öğrencinin bir ölçüde bağımsız olması uzaktan eğitimin belirgin özelliklerinden biridir. Bir başka özelliği ise eğitmenin yararlanacak yeni hedef gruplarının oluşturularak eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağlaması öğrenci merkezli bakış açısı ile uzaktan eğitimin özellikleri arasındadır.

Öğrenim materyalleri ve yöntemleri açısından değerlendirildiğinde ise; içerik ve müfredat programlarında esneklik bulunması ve farklı içeriklerden faydalanma imkanı sunması uzaktan eğitimin bir başka özelliğidir (Özdil 1985,19).

Bu tanımlardan yola çıkarak uzaktan eğitim, eş zamanlı ya da gecikmeli olmasına göre de iki sınıfa ayrılabilir. Eş zamanlı öğretimde öğretici ve öğrenen “gerçek” zamanda “canlı yayın” ortamında buluşmaktadır. Gecikmeli ya da “asenكرون” öğretimde eğitimci ders içeriğini öğrenen kişiye gönderir, öğrenen daha sonra eğitimciye cevap verir. Bu sınıflandırma ise uzaktan eğitimde geribildirim unsurunu ifade etmektedir.

Tablo-1. Uzaktan Eğitim Modelleri ve Uzaktan Eğitim Teknolojileri

Uzaktan Eğitim Modelleri ve İlişkilendirilmiş Teknolojiler	Teknoloji Karakteristikleri					
	Esneklik			Rafine Edilmiş Materyal	Yüksek Etkileşimli Sunum	Azalan Kurumsal Harcama
	Zaman	Mekan	Öğrenme hızı			
Birinci Nesil - Mektupla Öğretim • Basılı materyal	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır
İkinci Nesil - Çoklu Ortam Modeli • Basılı materyal • Audiotape • Videotape • Bilgisayar Destekli Öğretim • Interactive video (disk and tape)	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır
	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır
	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır
	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır
Üçüncü Nesil - Tele-öğrenme Modeli • Audiotele-conferencing • Video-conferencing • Audiographic Communication • Broadcast TV/Radio and Audio-teleconferencing	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Hayır
	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Hayır
	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Hayır
	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Hayır
Dördüncü Nesil - Esnek Öğrenme Modeli Interactive multimedia (IMM) online Internet-based access to WWW resources Computer mediated	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır

communication						
Beşinci Nesil - Akıllı Esnek Öğrenme Modeli	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Interactive multimedia (IMM)	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Internet-based access to WWW resources	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Computer mediated communication, using automated response systems.						
Campus portal access to institutional Processes and resources						

Kaynak: Türkiye 2. Bilişim Şurası 10-11 Mayıs 2004 ODTÜ Ankara

Uzaktan Eğitim Taslak Raporu Ver. 01 Ocak, 2004 sayfa 4

2. UZAKTAN EĞİTİMİN TARİHÇESİ

2.1. Dünyada Uzaktan Eğitimin Tarihçesi

Uzaktan eğitim terimi ilk olarak 1892 yılında Wisconsin üniversitesinin kataloğunda “Distance Education” olarak geçmiş ayrıca aynı üniversitenin yöneticisi William Lighty tarafından 1906 yılında yazdığı bir yazıda geçmiştir. “Uzaktan eğitim terimi, mektupla eğitim, evde çalışma, dış çalışma, uzaktan öğretim ve uzaktan öğretme, uzaktan öğrenme ya da uzaktan öğrenim gibi tam olarak eş anlamlı olmayan değişik terimleri de kapsar” (Kaya 2002, 10).

Her ne kadar uzaktan eğitim terim olarak ilk defa Wisconsin üniversitesinde 1892 yılında başlamış olsa da bu konuda farklı yaklaşımlar da vardır. Öğretici ile öğrenci arasındaki öğretim amaçlı yazışma uzaktan eğitim olarak kabul edilirse, bu durumda uzaktan eğitimin başlangıç tarihini çok daha eskilere dayandırmak mümkündür. Söz konusu bu eğitimin belli bir sistem içerisinde verilmesi ön şart olarak kabul edilecek olursa 20 Mart 1728 tarihli Boston Gazetesinde kamuya ilan edilerek verilen steno dersleri de bir başlangıç olarak kabul edilebilir. İki yönlü iletişim ve notlamayı esas olarak alacak olursak ilk uzaktan eğitimi 1840 yılında İngiltere’de İsaac Pitman’in

başlattığını kabul etmek durumundayız. İsaac Pitman gerçekleştirdiği uzaktan eğitim uygulamalarıyla steno dersleri vermiş ve öğrencilerinin başarı durumunu da not vererek değerlendirmiştir. Örgütlü uzaktan eğitim söz konusu olduğunda ise 1856 yılında Charles Toussaint ve Gustav Langenscheid isimlerine rastlarız. Bu dönemde Langenscheid Berlin’de uzaktan eğitim veren dil okulunu kurmuştur. Avustralya ‘da 1910 yılında başlayan ilk uzaktan eğitim Yüksek öğretim alanında olmuş daha sonra diğer öğretim basamaklarına uygulanmıştır. Hatta Avustralya ortaöğretim basamağında uzaktan eğitim uygulamasını başlatan ilk ülkedir. Avustralya’nın geniş coğrafi yapısı ve dağınık nüfus yoğunluğu göz önüne alınırsa bunun nedeni daha kolay anlaşılır. Yeni Zelanda 1922 yılında mektupla uzaktan eğitime başlamıştır. Polonya 1966-68 yıllarında gece kurslarına devam eden öğrencilere televizyonla uzaktan eğitim imkanı vermiştir. Bu uygulama daha sonra yüksek öğretime uygulanmıştır (Kaya, 2002, 27-28).

Radyo yayıncılığının uzaktan eğitimde kullanılması 1920’li yıllarda gerçekleşmiştir. 1923 yılında Amerika’da okullara yönelik eğitsel programlar oldukça ilgi çekmiştir. Bu programların amacı, en iyi eğitimcilerden oldukça fazla sayıda öğrencinin yararlandırılması olmuştur. İngiltere’de 1920’li yılların ortasında başlayan İngiliz yayın kuruluşu BBC Devlet okullarının %90’ından fazlasına ulaşmaktadır. Meksika’da, 1970 yılında başlayan radyo eğitimi ile uzak yerleşim birimlerindeki öğrencilere ebeveyn eşliğinde dersler verilmektedir. Radyo ile uzaktan eğitim başta ABD olmak üzere İngiltere, Çin, Fransa, Almanya, Japonya ve Türkiye dahil olmak üzere birçok ülkede yürütülmektedir. (Kaya 2002, 113-114).

Hareketli filmlerin eğitim gücü fark edildikten sonra 1910 yılında, Amerika’da yayımlanan Eğitim Filmleri Kataloğu binden fazla filmi kiralıklar listesine almıştır. Ford motor şirketi, Yale Üniversitesi ve Eastman Kodak şirketi farklı zamanlarda hazırladıkları farklı konularla, ilgili eğitim konularına katkıda bulunmuşlardır. Özellikle Kodak tarafından 10.000 öğrenci üzerinde deneme amaçlı hazırlanan filmlerin çektiği ilgi, bu şirketin daha sonra okullarda kullanmak için 300 film çekmesine neden olmuştur. Televizyonun yaygın olarak kullanımı ile eğitim alanında kullanımı arasında geçen süre oldukça fazla değildir. 1950’li yılların ortalarına doğru öğretim amaçlı programlar hazırlanmaya başlanmadan önce de bir takım programlar dolaylı da olsa eğitim amacına hizmet etmekteydi. Houston ve Iowa steat Üniversiteleri bu alanın öncülerindendir. 1980 yılına geldiğinde ABD’deki lise sonrası kurumların yaklaşık

üçte ikisi televizyonda eğitim vermektedir. 1971 yılında İngiltere’de kurulan Açık Üniversite, eğitim amacına ulaşma konusunda engelle karşılaştıran öğrencilere yönelik eğitim vermektedir. (Kaya 2002, 143).

Bilgisayarın eğitim alanında kullanılması, 1959 yılında Donald Bitzer’in ABD ile Avrupa’daki merkezi bilgisayarları uydu ve telefonla birbirine bağlaması ile başlamıştır. Bu aşdan çeşitli öğretim materyaline ulaşım sağlanmıştır. Richard Atkinson ile Patrick Suppes’in projesi ile ders donanımı oluşturmada bulgulardan yararlanılmıştır. Daha sonra 1965-1966 yılında aynı proje neticesinde lise öğrencilerine bilgisayarlı matematik dersleri verilmiştir. 1980’li yıllar bilgisayarda yaygın kullanım açısından bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Yazılım, donanım alanındaki gelişmeler ile kişisel bilgisayarların fiyatlarındaki göreceli ucuzluk, bilgisayarın yaygın kullanımına önemli katkı sağlamıştır. (Kaya 2002, 177).

2.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Tarihçesi

1960 yılında “Mektupla Öğretim” uygulaması ile başlayan uzaktan öğretim Türkiye’nin bu alanda ilk kurumsal girişimidir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan Mektupla Öğretim Merkezi bu etkinliği başlatan kuruluştur. İlk kurulduğunda mesleki ve teknik alanlarda eğitim verirken, 1974 yılında Yüksek Öğretimdeki kapasite sorununa bir çözüm getirmek amacıyla, öğretmen yetiştirme programları ile Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi enstitüsü düzeyinde sevk ve idarecilik programları yürütmüştür. Ancak altyapı sorunları nedeniyle bir süre sonra durdurulmuştur. Mektupla Öğretim Okulu eğitimini durdurmadan önce şu alanlarda eğitim vermekteydi:

-Eğitim Enstitü’sünde Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen Bilgisi, Yabancı Diller, Resim, Müzik, Beden Eğitim.

-Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu’nda İşletme, Muhasebe, Büro Yönetimi, Turizm, Kooperatifçilik, Sigortacılık, Bankacılık, Turizm İşletmeciliği programları.

-Yüksek Teknik Öğretmen Okulu’nda Tesfiye, Demir, Elektrik, Elektronik, Sıhhi Tesisat programları.

-Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu’nda Giyim, Nakış, El Sanatları ve Çiçek, Aile Ekonomisi, Beslenme, Çocuk Gelişimi ve Eğitim Programları.

1974-1975 öğretim yılında bu programlara 47.156 öğrenci kaydolmuştur. (Hakan 1996, 8-9) 1975 yılında, lise ve dengi okul mezunlarına öğrenim imkanı sağlayarak

yükseköğretim kurumlarının yükünü hafifletmeyi sağlamak amacıyla kurulan Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR) 1978-1979 yılına gelindiğinde bir çok programda öğretim vermeyi durdurmuştur. Bu programların başarılı olmamasının nedeni gerekli yasal düzenlemelerin yapılarak kurumsal hale getirilmemiş olmasıdır (Şakar 1997, 63)

Yaygın Yükseköğretim Kurumunu aşağıdaki uzaktan öğretim programlarını yürütmüştür.

-Teknik, hayati, sosyal bilimler alanındaki açık yükseköğretim programları,

-Eğitim Enstitüsü, İslam Enstitüsü ve Ticaret-Turizm Yüksek Öğretmen Okulu'nu dışarıdan bitirme programları,

-Eğitim Enstitüsü, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Ticaret-Turizm Yüksek Öğretmen Okulu'nun mektupla öğretim programları.

Bu programlarda toplam yaklaşık 75 bin öğrenci eğitim görmüştür. (Hakan 1996, 9)

1982 yılında Yükseköğretim Kurumunun kurulmasıyla, uzaktan eğitim, Anadolu Üniversitesi bünyesinde gelişmiştir. Açıköğretim Sisteminin yeniden şekillenmesi 496 sayılı kanun ve 1993 tarihli resmi Gazetede yayınlanan değişiklikle yeniden şekillenmiştir. Bu düzenleme ile Açıköğretim, İşletme ve İktisat Fakülteleri Merkezi Açıköğretim yapmakla görevlendirilmiştir. Açıköğretim öğrencileri ders kitapları, televizyon ve bilgisayardan yararlanarak öğrenim görmektedirler.

1982-1983 öğretim yılında 29.479 öğrenciye öğretim imkanı sunan Açıköğretim Fakültesi, 1984-1985 öğretim yılına gelindiğinde toplam 80 bin öğrenciye öğretim vermiştir.

Açıköğretim Fakültesi etkinliklerini Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu ve Üniversitelerle işbirliği yaparak sürdürmektedir. (Baraz 1985, 6-7)

Anadolu Üniversitesi'nden başka Fırat Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı günümüzde başlıca uzaktan eğitim ve öğretim imkanı sunan kuruluşlar arasındadır.

2.2.1. TV İle Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Türkiye’de televizyon ile uzaktan eğitim, Anadolu Üniversitesi Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde, Televizyonla Eğitim Enstitüsü ve İletişim Bilimleri Fakültesinin 1970’li yıllara kadar dayanan akademik ve teknolojik birikimleri ile başlamıştır. O günden 1982 yılına kadar ulusal ve uluslar arası bilimsel toplantılarda bilgi birikimi elde edilmiş, ayrıca dış kaynaklı desteklerle sağlanan teknolojik alt yapı geliştirilmiş ve bu alanda teknolojiyi işletecek insan gücü yetiştirilmiştir (Kaya, 2002, 34-35)

Açık Öğretim Fakültesi 1982-1983 öğretim yılında İş İdaresi ve İktisat programları ile uzaktan eğitime başlamıştır. 2002 yılı itibariyle önlisans, lisans tamamlama ve lisans düzeyinde olmak üzere toplam 26 değişik programda eğitim vermekteydi. Açık Öğretim fakültesinden başka 18 Ağustos 1993 tarihli resmi gazetede yayınlanan 496 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Anadolu Üniversitesinde İktisat ve İşletme dersleri verilmektedir. Radyo ve televizyon programları 20 ve 25 dakikalık olmak üzere haftada iki kez yayınla başlamıştır. Televizyon olarak Tv2 ve Tv4 televizyon kanallarından yararlanılmıştır.

Türkiye’de ilk radyo yayınları 1927 yılında başlarken televizyon yayınları nerdeyse 40 yıl sonra 1968 yılında başlamıştır. Dolayısıyla radyo ve televizyon ile eğitim arasında başlangıç olarak uzunca bir süre geçmesi gerekmiştir. Radyo ve televizyonla eğitimi daha iyi anlamak açısından ülkenin eğitim durumunu ve eğitim kurumlarını göz önünde bulundurmak gerekir. Ortaya çıktığı dönemde cumhuriyetle birlikte gelişmiş çağdaş toplumlar düzeyine çıkmak, bu ülkelerdeki gelişmelere ayak uydurabilmek için bir takım çalışmaların yapıldığı bilinen bir gerçektir (Aziz, 1982, 76-77). Modernleşme sürecinin niteliklerini daha iyi anlamak için Sosyal, kültürel, toplumsal yapı ve ekonomik açıdan bu sürece bakmamız gerekir. Sosyal ve kültürel açıdan bakıldığında öne çıkan önemli sorunlardan biri düşük eğitim seviyesidir. Konuya toplumsal açıdan bakıldığında nüfus fazlalığı ve bu nüfusun çoğunlukta tarım alanında istihdam edilmesidir. Ekonomik açıdan bakıldığında ise dışa bağımlılık, düşük milli gelir ve sınırlı sanayileşme görülecektir.

Günümüzde dahi bu olumsuzlukların tam olarak ortadan kalktığı söylenemez. Türkiye’de her yıl sayısı daha da artan yoğun bir genç nüfus daha fazla miktarda eğitim talebinde bulunmaktadır. Kentleşme ile birlikte işsizlik sayısında artış vardır. Kırsal

kesimde ise durum daha farklı değil. Bölgeler arasındaki gelişmişlik farkı eğitim alanında da kendini göstermektedir.

Yasal düzenlemeler açısından bakıldığında, 1968 yılına kadar radyo yayınları ve daha sonra televizyon yayınları ile ilgili düzenlemeler 1961 anayasası ile genel anlamda düzenlenmiştir. 1961 anayasasının 121. maddesine göre ‘‘Radyo ve televizyon idaresi, kültür ve eğitime yardımcılık görevinin gerektirdiği yetkilere sahip kılınır’’ (Aziz, 1982,81). Eğitim ile ilgili düzenlemede ise ‘‘Kurumun Görevleri’’ başlığı altında 2. maddenin (a) şıkkı kurumun görevini ‘‘... radyo ve televizyonla haber hizmetlerini görmek; eğitici, öğretici, kültür ve eğitime yardımcı, eğlendirici, yurdu içerde ve dışarıda tanıtıcı, yeterli, doğru ve tarafsız yayın yapmak’’ olarak belirlemektedir. Bu konuda önemli değişikliklerden biri 1972 yılında yapılan anayasa değişikliği ile olmuştur. 1568 sayılı yasa ile yapılan eklemeye göre eğitimle ilgili yayınlara milli eğitim bakanlığı da dahil edilmiştir. Aslında uygulama olarak bu yeni değildir. Ancak yasal çerçeveye kavuşturulması bu döneme rastlar. Yasa ile birlikte mevcut durum bir mecburiyet haline getirilmiştir.

Yasal düzenlemelere ilave olarak birinci ve ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planında radyoya birtakım görevler yüklenirken, televizyonun Beş Yıllık Kalkınma Planlamalarına girmesi  ve dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile olmuştur. Özellikle alt komisyonlarda geçmiş dönemin uygulamaları olumlu ve aksayan yönleri ile daha ayrıntılı incelenmiştir. İkinci Beş yıllık Kalkınma Planında oldukça genel ifadelerle eğitim konusuna değinilirken, nc Beş Yıllık Kalkınma Planının ‘‘ yaygın eğitim’’ bölümünde ‘‘... Radyo ve özellikle Televizyonun yaygın eğitim çalışmalarında geniş kitlelerin yararlanacağı programlara yer verilmesi sağlanacak, bu amaçla TRT ile eğitim kurumları arasında işbirliği geliştirilecektir.’’ İfadesi kurumlara arasında işbirliğine vurgu yapmaktadır. Dördüncü Beş yıllık Kalkınma Planının ‘‘İlkeler ve Politikalar’’ başlığı konuya hem nitelik hem nicelik açısından yaklaşmaktadır. Televizyon yayınlarının daha geniş bir alana yayılması, açık yüksek ğretim, yaygın eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi TRT tarafından kurulacak ikinci kanal televizyonuna diğer görevlerinin yanı sıra bir görev olarak verilmiştir (Aksoy 2003, 12). Bu amaca yönelik olarak televizyon yayınlarının daha geniş bir alanda izlenebilmesi için verici istasyonlarının kurulması öngörülmüştür.

Radyoya göre televizyonun eğitim açısından daha etkili olması televizyonun görsel ve işitsel özelliğe sahip olmasında kaynaklanmaktadır. Duyuların öğrenmedeki etkinlikleri; görme %83, işitme %11, koklama %3.5, dokunma %1.5, tatma duyuları ise %1 olarak ifade edilmektedir. Bu verilere göre televizyonun öğretmedeki etkisi %94 olarak ifade edilebilir. Geri kalan %6'lük bir oran ise diğer öğretim gereçleri ile sağlanması beklenir (Aziz, 1982,109).

2.2.2. İnternet İle Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamaları

İnternet bilgiye ulaşım ve bilginin üretildiği yer olması açısından günümüzün etkili iletişim araçlarından biridir. Yaygın bir şekilde kullanılan internet her geçen gün daha da etkisini artırmaktadır. İçeriğinin çok çeşitli olması nedeniyle farklı yaş gruplarından, farklı sosyal çevrelere kadar bir çok kişi internet hizmetlerinden bir şekilde yararlanmaktadır. Resmi kurumların hizmetlerini internete taşıması, internet ortamında alış veriş, eğlence amaçlı oyunlar, çeşitli üniversitelerin kütüphane hizmetleri ve buna benzer bir çok etkinlik insanların bu alana yönelmesini zorunlu hale getirmektedir. İnternet ortamında sohbet, dünyanın farklı ülkelerindeki farklı dilleri konuşan insanları bir araya getirmektedir. Tüm bu hizmetleri yanı sıra önemli kullanım yerlerinden biri de eğitim alanıdır.

“Yazılı, sesli ve sesli-görüntülü medya veya genel anlamıyla medya, temelde iletişim konusu ile doğrudan ilgilidir, ancak farklı kanalları kullanan araçlardır. 20. Yüzyılın sonunda ortaya çıkan İnternet de, artık bu medya kavramı içerisinde yerini almıştır. Çünkü medya enstrümanları, ayrı kümeler halinde iletişim kavramının ortak paydası etrafında ele alınır, ortak paydanın büyük kısmını İnternet kapsayacaktır. Bu sebeple medya kavramı içerisinde İnternet'i en başta saymak gerek(ecekt)ir” (Asaf; Bingöl; 2002, 4-5).

İnternet ortamının denetiminin güç olması, olumlu bir çok kullanım alanı dışında bir takım olumsuzlukları da bünyesinde barındırmaktadır. Oyunlar aracılığıyla şiddet ve cinsel istismar, kumar, internet ortamında dolandırıcılık ve sahtecilik bunlardan ilk akla gelenleridir. Bunun dışında uzmanlar tarafından bir takım olumsuz sosyal ve psikolojik etkileri de olduğu da ifade edilmektedir. Kişiyi bağımlı hale getirdiği, çevre ile uyum sorunlarına yol açtığı ve kişisel bilgilerin güvenliğinin zaafa uğratıldığı da eleştirilerden bazılarıdır.

İnternet olumlu ve olumsuz bir çok yönü ile şüphesiz en çok tartışılan konulardan biridir. Olumsuz etkilerini yok saymak ve göz ardı etmek mümkün değil, ancak olumlu kullanım alanlarının da benzer şekilde göz ardı edilmemesi gerekir. Olumsuz yönleri ile mücadele ederken olumlu yönlerinden yararlanmak şüphesiz doğru olanıdır.

İnternetin eğitim alanında kullanılması hızla yaygın hale gelmektedir. Bunun nedeni ise; temel olarak internetin önemli araçlarından birisi olan bilgisayarın, kendisinden önceki nesil uzaktan eğitim araçlarının görsel ve işitsel özelliklerini bünyesinde taşımasının yanı sıra, ilave bir takım özelliklerinin de olmasıdır.

Türkiye’de internet ilk defa Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile Türkiye Bilimsel Araştırmalar Kurumunun işbirliği ile kullanıma sunulmuştur. Amaç Üniversite öğretim elemanları ile üniversite öğrencilerinin bilgisayar ağlarından faydalanmasını sağlamaktır. TÜBİTAK 1996 yılında Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) aracılığı ile Türkiye’deki üniversiteleri bilgisayar ağı ile buluşturmuş ve bilgi akışına imkan sağlamıştır. (Yetgin 2003; 73)

Teknolojiye dayalı uzaktan eğitim alanında önemli aşamalardan biri, YÖK’ün çıkardığı Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yüksek Öğretim Yönetmeliği’dir. Yönetmelik, bu alanda yapılacak uygulamalara yönelik düzenlemeler getirmiştir.

Türkiye’de internet üzerinden uzaktan eğitim uygulamaları ODTÜ Enformatik Enstitüsünün öncülüğünde 1997 yılında başlatılmıştır (Varol; Bingöl 2002, 9). İnternet ortamında uzaktan eğitim kavramının daha açık bir şekilde ifade etmenin yolu Eğitim ve öğretimde İnterneti bir ortam, bilgisayarı ise araç olarak kabul etmektir. Bu bağlamda internet ortamında öğretim veren belli başlı kuruluşlar olarak 1998 yılında ODTÜ’de IDEA’yı (İnternete Dayalı Eğitim Asenkron) sayabiliriz. IDEA asenkron olmak üzere tamamen internet ortamında E-MBA, kampus içi dersler, yabancı dil eğitimi ve sertifika programları düzenlemektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi YÖK onaylı Bilgi E-MBA olarak bilinen elektronik işletme programını ile internet ortamında uzaktan eğitim sağlayan bir başka kurumdur. Ayrıca Sakarya Üniversitesi 1997 yılında başlattığı araştırmalar sonucu 2000-2001 öğretim yılında İnternet Destekli Öğretime geçme kararı aldı ve günümüze kadar çeşitli alanlarda öğretim imkanı sağlamaktadır (Varol; Bingöl 2002, 10).

3. TEKNOLOJİK DEVRİM VE UZAKTAN EĞİTİM

3.1. Teknolojik Devrim ve İletişim Sistemi Bağıntısı

Malcolm Waters'a göre Daniel Bell Teknolojiyi sanayi öncesi toplumu, sanayi toplumu ve sanayi toplumu sonrası gelişimine göre üç aşamaya ayırmaktadır (Waters, 1996, 153):

- Mekanik Teknoloji: Tabiat kökenli güç; örneğin yel değirmeni, tekerlek, manivela, kaldıraç, saban v.s gibi.
- Buhar ve elektrik teknolojisi: makinelerin kullanılması.
- Bilginin makinelerde kodlandığı entellektuel teknoloji.

Bu teknolojiler arasındaki geçiş ise bir devrimdir. Mekanik Teknoloji insanı için, yaptığı işlerde el ve göz uyumuna ihtiyaç vardır. “Sanayi devrimi” ile değişen bu olgu, Fosil yakıtların yanması ile elde edilen gücün çok daha fazla olması ve kas ile yönlendirmeye ihtiyaç kalmamış olmasıdır.

Bunların aksine “Entellektuel Teknoloji” devriminde makineler önemli etken olmasa da, bilgisayar ve telekomünikasyondaki gelişmeler teknolojik devrimin nedeni olmuştur. Entellektuel teknolojiadaki devrimin temeli makineden öte bilgi ve bilgiler arasındaki bağlantıdır (Waters,1996, 153).

“Entellektuel teknoloji”nin belirleyici keşifleri makine alanında değil, bilgisayar ve telekomünikasyon alanında olmuştur. Bell’e göre “entellektuel teknoloji” makinelerin kendisinden ziyade, makinelerin arka planında onları kontrol eden bilgi ve bunları birbirine bağlayan bilgi ağıdır (Waters, 1996, 153).

3.2. Teknolojik Devrimin Özellikleri ve Sunduğu Olanaklar

Bell’in “ikinci teknolojik devrim” adını verdiği 20 yüzyıl, kimya ve elektrik alanındaki gelişmeleri kapsamaktadır. Elektrik, gücü uzak mesafelere taşır, aydınlık sağlar ve hızlı iletişim sağlar. Kimya ise sentetik boya ve plastik üretir. Üçüncü teknolojik devrim ise, en kapsayıcı olanıdır ve dört teknolojik yeniliği kapsar. Bunlar:

- 1) Daha çok tasarruf sağlayan elektronik parçaların, mekanik parçaların yerini almasıdır,
- 2) Minyatürizasyon (küçültme),

- 3) Sayısallaşma; bilginin ikili ifadelerle dönüşümü,
- 4) Yazılım. Makinelere komut veren sistemin getirdiği esneklik.

Üçüncü teknolojik devrim, asıl bizim ilgi alanımıza giren yaklaşımdır. Çünkü diğer alanlara çok boyutlu katkısının yanı sıra, en fazla etki enformasyon alanında olmuştur. O kadar ki, Bell bu gelişmeyi Oettinger'in ifadesi olan "communications" ile anlatmaktadır. Bu ifade, bilgisayarın İngilizce karşılığı olan "computer", iletişimin karşılığı olan "communication" kelimelerinin bir araya getirilmesi ile elde edilmiştir. Yirminci yüzyılın ortalarına kadar iletişim iki temel alana yayılmakta idi. Bunlardan ilki basılı olanı, yani kitap, gazete, mektup vs. diğeri ise elektrik olanı yani telgraf, telefon, radyo vs. dir. "communications" teknolojisi bu ikisi arasındaki sınırı ortadan kaldırarak, iki ortamı tek bir ortam haline getirmektedir. Bu yeniden yapılanmadan, yeni bir takım oluşumlar ortaya çıkmaktadır (Waters, 1996, 155):

- 1) Telefon, bilgisayar ağları ve telekomünikasyonun tek bir sisteme dönüşümü,
- 2) Kağıt endüstrisinin yerini elektronik medyanın alması,
- 3) Televizyon teknolojisinde uydu, kablo gibi sistemlerin kullanılması,
- 4) Yerel bilgisayar ağının kullanımı ve bilginin güncellenmesi,
- 5) Sistemin eğitim alanında kullanılması ve yalıtılmış yerlere ulaşması,

Görüldüğü gibi 3. madde dışında diğerleri doğrudan bilgisayar ve internet teknolojilerini kapsarken 3. madde dolaylı olarak kapsamaktadır.

Paydaşlar arasında ilişki kurulması, yönetim için teknolojinin vazgeçilmez olduğu tartışılmaz (Brennan 2003, 132). Bilgi "süper otoyolunun" hızla ilerlemesi ve her an her yerde olması, verilerin depolanmasını, kullanımını, güncellenmesini küresel müşterileri için kolaylaştırmakta ancak bir yandan da birbirine bağımlılığı ortaya çıkarıp güçlendirmektedir. Aynı prizmanın ışığı renklerine ayırdığı gibi teknolojik devrim de prizma görevi yaparak paydaşları için tüm bilgileri göz önüne sermektedir. Bir zamanlar dosyalarda, arşivlerde, kasalarda ya da kişisel dosyalarda tutulan tüm bilgiler çoğunluğu internette olmak üzere erişilebilir hale gelmiştir.

Bunun getirdiği sonuçlar ise oldukça etkili olmuştur. Önceleri müşteri şikayetlerini rahatlıkla göz ardı edebilen büyük kuruluşlar, internet sitelerinde şikayetlerinin bir araya toplandığını görünce bu konuda daha duyarlı olmak zorunda kaldılar. Bu konuda

teknoloji pandoranın kutusunu açmış oldu. Çünkü bundan böyle tüketiciler üretimin aşamaları hakkında kolaylıkla bilgi sahibi oluyorlardı ve talepleri de bu yönde geliyordu. Çevre dostu olmayan yöntemlerle elde edilen ürünler hakkındaki bilgi, sivil toplum örgütleri aracılığı ile kolay ve ucuz yoldan topluma duyuruluyor, toplumun hassasiyetleri dolayısıyla üretim şekli maliyeti artırmak pahasına değiştiği zamanlar oluyordu. Örneğin Motorola şirketi tarafından üretilen bir parça aynı zamanda kara mayınları için de kullanıldığında, bunun sonuçları videoya çekilip okullarda izletildiğinde Motorola şirketi bu alandaki yatırımından vazgeçmek zorunda kalmıştır (Brennan 2003, 134).

Eğitim açısından bakıldığında durum çok farklı değil. Bilgisayar ya da internet elbette bir eğitiminin yerini alamaz. Ancak gerçek şu ki, bilgisayar ve interneti bilen eğitimciler, bilmeyen eğitimcilerin yerini alacaktır. Pedagojinin kabaca tanımı olan “öğretme sanatı”nı biraz açacak olursak; bilgi, öğretmen ve öğrenci arasındaki meydana gelen etkileşim olarak genişletebiliriz. Pedagojinin bir diğer tanımı ise; öğrenmeyi kolaylaştıran yöntem, yapı ve stratejiler olarak ta ifade edilir. Pedagoji kelimesinin kökeni Latince'dir. “Pais” çocuk, “agogos” lider demektir ve çocuğu yönetmek, yönlendirmek anlamına gelir (Briggs 2002,32). Zaman içerisinde pedagoji öğretmenin bilgiyi aktarma yeteneği ile ilişkilendirildi ve yakın zamana kadar öğrencinin öğrenme sürecine olan katkısını göz ardı etmekteydi. Oysa son zamanlarda insan beyninin işleyişi hakkında daha fazla bilgi elde edilince, çocukların nasıl öğrendiği konusu ilgi çekmeye başladı. Görülen, mevcut okulların çoğunluğu bu koşulları sağlamaktan uzaktır. Okullarda ki mevcut pedagojiye en ciddi meydan okuma teknolojik devrim tarafından gelmektedir. Çağdaş iletişim teknolojileri ve internet eğitimcileri bilginin yegane kaynağı olmaktan çıkardı. Bu gelişme ile öğrencilerin çok fazla bilgiye kısa zamanda ulaşabilmeleri, öğretmenler için geleneksel pedagojik yaklaşımların çok ötesinde hem bir fırsat hem de tehdittir.

Eğitimin temel unsurları insan, bilgi ve toplumdur. Bu unsurlardan herhangi birinde meydana gelecek değişime eğitimin kayıtsız kalması düşünülemez. İnsanın üretim biçimi eğitimi ile doğrudan ilişkilidir. Bilginin kendisinde nitelik ve nicelik olarak değişim insanın taleplerini ve dolayısıyla üretimini yönlendirmektedir. Eğitim açısından bakıldığında verim ve değişimin gittikçe önem kazandığını söyleyebiliriz. Eğitim

alanında teknolojinin verimlilik ve değişim açısından önemi birkaç yönden incelenebilir.

Bunlardan ilki; bilgi miktarında ve hızındaki artıştır. Bilginin hızla artması bireyin ve toplumun yaşantısında önemli değişimlere yol açmaktadır. İnsan yeni ortam ya da ortamlara karşı davranış ve tutum değişikliği geliştirmek zorundadır. Davranış ve tutum değişikliğini sağlamak ise yine eğitimin hedefidir.

Diğer bir neden ise ekonomidir. Toplumların gelişmişlik düzeyi ile eğitim düzeyi arasındaki bağıntı göz ardı edilemez bir gerçektir. Nitelikli insan gücünün değeri her geçen gün daha da önemli hale gelmektedir. Toplumlar bir yandan işsizlikle mücadele ederken bir yandan da nitelikli elemana olan ihtiyaçları artmaktadır. “Ayrıca okul içi ve okul dıőı eğitsel etkinlikleri birbirinden ayıran kesin farklılıklar ortadan kalkmakta, eğitim kurumlarının evre ile ilişkileri daha belirgin ve sistemli bir nitelik kazanmaktadır” (Alkan, 1997, 4).

Bir başka neden ise, teknolojik alanlardaki gelişmelerden toplumun etkilenmesidir. Değişen teknoloji insan ilişkilerini, yetiőme ve çalışma biçimlerini de deęiőtirmektedir. Sosyal ve ekonomik ilişkiler değerindeki artış kaçınılmaz olarak eğitim alanına da yansımaktadır. Eğitimin de bu değişime uyum gösterme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Üretimde likit sermayenin yanı sıra bilgi de önemli bir sermaye haline gelmiş, bilgi ve daha ötesi güncellenmiş bilgi hayati önem arz etmektedir. Kurumlar hizmet içi eğitim ile üretkenliği ve verimliliği artırmanın yollarını araőtırmaktadır. Araştırma Geliştirme faaliyetleri kurum bütçelerinin içinde hatırı sayılır bir oran teşkil etmektedir. Toplumsal faaliyetlerde hareketliliğin artması ve hızlanması, sektörlerinin çeşitlenmesi ve bilgi depolamasının maliyete önemli katkı sağlanması ve gerektiğinde bilgiye ulaşımdaki hızın getirdiği avantajlar, kurumların bu alanda istihdam ettiği personelin bilişim teknolojilerinden faydalanabilmeleri için gerekli olan kurumsal eğitim ihtiyacı dikkatleri bu alana çevirmiştir.

“Eğitim bugünkü uygulamalarıyla büyük ölçüde geleneğe bağlı ve ilkel bir teknolojik bir uygulama içerisindedir” (Alkan, 1997, 10). Geleneksel yöntemlerle yürütölmekte olan ölçme ve değerlendirme daha çok eğitimcinin emeğine dayalı hız ve etkinlik bakımından sınırlıdır. Görsel ve işitsel teknolojilerin bu alanda kullanılması kısmen bir rahatlama sağlamış olsa da esas temel kaynağın ders kitaplarıyla sınırlı olması bu alana

kısıtlamalar getirmektedir. Eğitimcinin görevi kitaba dayalı bilgi aktarma ile sınırlanmaktadır. Bilişim teknolojilerinin bu alana sağlayacağı katkının daha çok etkileşimi artırmak yönünde olmalıdır. Eğitimci bilgi ile öğrenen arasında düzenleyici ve yol gösterici olmalıdır. Zira bilişim teknolojilerinin, bilginin artması ve bilgi dolaşımının hızlanması nedeniyle kaçınılmaz olarak ortaya çıkan bilgi kirliliğine ve öğrenenin yığınla bilginin içerisinde kaybolmaması için gerekli olan yol bilgiye kısa zamanda ulaşılması yönünde kullanılması oldukça önem kazanmaktadır. Bilişim teknolojisi ile eğitimci hem kendi bilgisini güncellemek hem de yol gösterici işlevini yerine getirebilmek için bu alana daha hakim olması beklenir. Çok fazla sayıda öğrencinin sınavlarının tek tek değerlendirilmesi ve eksiklerin tesbit edilmesi eğitimciye çok fazla yük getirmektedir. Oysa bilişim teknolojisi bu alanda eğitimciye vakit kazandırmaktadır. Ayrıca dil eğitimi gibi sık tekrar gerektiren ve farklı öğrenme süre ve süreçlerine ihtiyaç duyulan alanlarda geleneksel eğitim ortamlarındaki imkanlar kısıtlıdır. Bir öğrencinin tekrar etmekten sıkıldığı ve ilgisinin azaldığı yerde bir diğer öğrenen daha fazla tekrara ihtiyaç duymaktadır. Eğitimci bu iki tip öğrenme süreci arasında zamanı etkili kullanma sıkıntısı çekmektedir. Oysa bilişim teknolojisi sayesinde öğrenen yer ve zaman kısıtlamasından uzak gerek duyduğu kadar tekrarı kendi ortamında yaparak diğerlerine yetişebilir.

“Kısacası Internet’e bağlı bir bilgisayar, multimedia (çoklu ortam) eğitim aracı, televizyon, radyo, gazete, kütüphane, ... ve telefondur. Internet; iletişim araçları içerisinde ayrıcalıklı, ancak ülkemizde henüz layık olduğu yere ulaşamamıştır” (Asaf; Bingöl; 2002, 5)

3.2.1. Bir İletişim Teknolojisi Televizyon

Televizyon; tele ve vizyon kelimelerinden meydana gelen tümeleşik bir kavramdır. “Tele” uzak anlamındadır, “Vision” ise görüntü anlamındadır. “Uzaktan görüntü” veya “uzaktan görme” olarak ta Türkçe’ye çevirebiliriz. Televizyonun ilk adımı 1817’de İsveçli bilim adamı Berzelius’un Selenyumunu keşfetmesi ile başlar. Ancak televizyonun başlangıcı olarak, 26 Ocak 1926’da John Logie Baird’in Londra’da 40 kadar konuşun önünde saniyede 28 satırla 12.5 kere taranan ilk gösterisi kabul edilir (Yıldırım, 2002, 28).

1928 yılına gelindiğinde NBC'nin New York'tan Washington'a televizyon yayını iletmesinin ardından aynı yıl içinde Baird Londra'dan New York'a görüntü iletmeyi başarmıştır.

Böyle olmakla birlikte; televizyonun doğuşu ile ilgili olarak tek bir tarihi ya da kişiyi vermek zordur (Lazar, 2001, 87). Çünkü televizyon; elektrik enerjisini ışık enerjisine dönüştüren foto elektrisite, görüntünün çizgi ve nokta olarak taranması ve Hertzien dalgaları olmak üzere üç ardışık keşfin sonucudur.

O günden bugüne televizyon yayıncılığı içerik ve teknolojisi açısından oldukça fazla yol almış, kitle iletişim araçları içerisinde vazgeçilmez bir yer edinmiştir. Özellikle 20 yüzyılın başlarından itibaren Kablolü Televizyon yayını, uydu yoluyla yayım, etkileşimli televizyon gibi kavramlar televizyonun önemini daha da artırmıştır.

Kullanım kolaylığı ses ve görüntüyü aynı anda aktarabilmesi bir başka etkin kitle iletişim aracı olan gazeteye göre göreceli üstünlük sağlamıştır (Işık, 2002,50). Gazeteye göre televizyon; coğrafi sınırlılıklar, okuma yazma bilgisi, işitme ya da görme engelleri, izleyiciye maliyeti, aynı anda birden fazla kişiye hitap etmesi yönünden de ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bölgeler arası gelişmişlik farkı da televizyonun önemli etki alanlarındandır. Refah düzeyi yüksek olan bir bölgede üretilen hizmet ve mallar, televizyon aracılığı ile geri kalmış bölgelerde tanıtılmaktadır. Dolayısıyla televizyon toplumsal talebin yükselmesi ve toplumsal değişim taleplerinin de tetikleyicisi olmaktadır. İster eğlence amaçlı, ister eğitim amaçlı olsun televizyon, kalkınmakta olan ve geri kalmış bölgelerde radyo ile birlikte tek haber ve bilgi edinme aracıdır (Işık, 2002,50). Her ne kadar radyo ile birlikte anılsa da; televizyonun sadece ses değil, aynı zamanda görüntü de iletmesi radyoya göre daha etkin bir kitle iletişim aracı olmasını sağlamaktadır.

Görsel yanı ile televizyon, haber iletmenin yanı sıra eğlence ve eğitim amaçlı kullanıma da oldukça elverişlidir. Tanıtım ve reklam açısından ticari boyutu ise başlı başına bir konu oluşturmaktadır. Kamu yayıncılığının yanı sıra özel televizyon yayıncılığı, istihdamdan tüketime kadar bir çok yönü ile iktisadi alanda önemli bir yer tutmaktadır. Üstlendiği toplumsal görev açısından kamusal yayıncılıktan özel televizyon yayıncılığına geçişle birlikte daha da artan bir etkiyle, ülkelerin yönetim sisteminde dahi göz ardı edilemez bir öneme sahiptir televizyon.

“Televizyonun doğuşu aracısız bilgi aktarımında ileri bir adım anlamına geldiği apaçık bir olaydır” (Lazar, 2001, 87). Televizyonun o zamanki rakibi olan radyoya göre çok ciddi yenilikler getirdiğini ifade eden Lazar, bu yenilikler arasında en önemli olanın, bilgi naklinde çok büyük değişimlere ön ayak olmasını belirtmektedir. Zira, televizyon Lazar’a göre, evrenin doğrudan seyrini mümkün hale getirmiştir. Böylece oraya herkesin katıldığı ve herkesin katkı sağladığı bir yer olmuştur televizyon.

Sanayileşmiş ülkelerde televizyon en başta gelen iletişim aracıdır. Ayrıca toplumsal, eğitsel, siyasi, iktisadi ve kültürel olmak üzere yaşamın hemen her alanında ciddi bir rol oynamaktadır. Her şeyden önce bireylerin günlük yaşamlarında önemli bir yer tutmaktadır. İstatistiklere göre televizyon tüketimi Fransızların fazlaca kullandıkları bir kültürel etkinliktir. Aynı zamanda televizyon genç kuşağın toplumsallaşma sürecinde de, önemi gün geçtikçe artan bir rol oynamaktadır. Daha önce bu sürecin esas aktörleri okul ve aile iken televizyon karşısında etkinliklerini yitirmişlerdir (Lazar, 2001, 88).

Lazar televizyonun asli fonksiyonları olarak gördüğü eğlendirme, bilgilendirme ve eğitime kavuştuğunu söyler ve ekler” Televizyon bir show business (eğlence sektörü) olmayı sürdürdükçe ona en uygun olan bilgilendirme ve eğitim fonksiyonunda gitgide daha fazla yoğunlaştığı görülecektir” (Lazar, 2001, 88)

3.3. Teknolojinin Uzaktan Eğitim Boyutunda Kullanım Alanları

Uzaktan eğitim ve öğretimin tanımı gereği, öğrenci ile öğretici farklı mekandadırlar. O halde öğrenci ile öğretici arasında iletişimi sağlayan her tür teknoloji uzaktan eğitim teknolojisinin ilgi alanı içerisindedir. Demirci uzaktan eğitimi yöntemlerine göre sınıflandırmıştır. Bu durumda teknolojiler geleneksel teknoloji ve ileri teknoloji olmak üzere iki temel grupta değerlendirilebilir. (Demirci 2006,19)

3.3.1. Geleneksel Yöntemler

- Basılı Materyal
- Radyo
- Televizyon
- Video kaset

3.3.2. İleri Teknolojiye Dayalı Yöntemler

- Bilgisayar

- İnternet
- Video konferansı

3.3.3. Basılı Materyal

Geleneksel yöntemler içerisinde ilk sırada basılı materyal yer almaktadır. Posta yazışmaları ile başlatılan uzaktan eğitim göreceli üstünlüklere sahiptir. Öğrenci sayısındaki artışa paralel olarak maliyet azalmaktadır. Baskı teknolojilerindeki gelişmeler bu alana doğrudan yansımaktadır. Posta ile uzaktan öğretim kullanım kolaylığı açısından diğer eğitim ortamlarına göre daha avantajlıdır. Teknik bilgi ve donanımına olan ihtiyaç çok azdır. Sınırlılıkları açısından bakıldığında ise, posta ile öğretim; öğrencinin okuma yeteneği ile sınırlıdır.

3.3.4. Radyo

Radyo ile öğretim, basılı materyal ile desteklenmektedir. Geribildirim telefon yada yazılı olarak yapılmaktadır. Radyo ile uzaktan eğitim az gelişmiş ülkelerde etkin bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak yayın kalitesindeki gelişmeler eğitim ortamına yansımaktadır. Özellikle, yerel yayın yapan radyo kuruluşları bölgesel ihtiyaca yönelik yayın yaptıkları için bölgenin sosyal ve ekonomik yapısına katkıda bulunmaktadır. Sınırlılıkları açısından bakıldığında ise; görsel ve işitsel iletişim araçlarına göre öğrenci ve öğretici arasındaki iletişim sınırlıdır.

3.3.5. Öğretimsel Televizyon

Öğretimsel televizyon hem görsel hem işitsel bir iletişim aracı olduğu için öğretim ve eğitimde çeşitli grafik çizim ve görüntü desteğinden yararlanma imkanı vardır. Teknolojinin yoğun olarak kullanılmasından dolayı teknolojik sorunlar eğitime doğrudan yansımaktadır. Ders videolarının hazırlanması pahalıdır ve uzmanlık gerektirmektedir.

3.3.6. Video Kaset

Video kasetle öğretim basılı materyal ile desteklenmektedir. Geri besleme yazılı yada telefon ile mümkündür. Öğrenci gerek duyduğu miktarda tekrar yapma imkanına sahiptir. Teknik sorunlar ve donanım, sınırlılıklar arasında sayılabilir.

3.3.7. Bilgisayar

İleri teknolojiye dayalı uzaktan eğitim araçlarından bilgisayar, bu alanda büyük bir öneme sahiptir. Hem sunduğu açılımlar, hem beraberinde getirdiği yenilikler açısından bilgisayar ile uzaktan eğitim yada öğretim literatürde geniş bir yere sahiptir. Bu anlamda, bilgisayar eğitiminden söz edildiği gibi bilgisayarla eğitimden de söz edilmektedir. Hem görsel, hem işitsel olmasının yanısıra yazılı ve basılı materyali de bünyesinde taşıdığı çok yönlüdür ayrıca geribildirim açısından da diğer uzaktan eğitim ve öğretim ortamlarına göre üstünlükleri vardır.

3.3.8. İnternet

İnternete dayalı uzaktan eğitim bilgisayara dayalı uzaktan eğitimle içi içedir. Birbirine bağlı bilgisayarlar aracılığı ile veri alış verişi hem bilginin çoğalmasına hem de hızla yayılmasına yol açmıştır. Bu artış eğitim ve öğretimde yeni yaklaşımları zorunlu kılmıştır (Uşun 2000, 43).

3.3.9. Video Konferansı

Video konferansı ISDN ve IP olmak üzere iki bağlantı türü üzerinden yapılmaktadır. ISDN türü bağlantı ile eş zamanlı olmak üzere, birbirinden farklı mekanları paylaşan iki, üç yada daha fazla kullanıcı görüntülü ve sesli olarak haberleşebilmektedir. Diğer iletişim ortamlarına göre her ne kadar pahalı da olsa gelişmiş ülkelerde yaygın olarak kullanılan bir sistemdir. IP türü bağlantı ile bilgisayarlar arasında bağlantı sağlanabilmektedir. IP türü bağlantı ile Video konferansı ISDN'e göre daha ucuz ve yaygındır. Çünkü bilgisayarlar arasında haberleşme dili olan IP dünyanın hemen her yerinde bilinmektedir.

Yukarıda sıralanan teknolojiye dayalı uzaktan eğitim ve öğretim araçlarına bakıldığında, teknolojilerin önemli açılımlar sağladığı görülmektedir. Bu açılımlardan bazıları şunlardır:

- Bireylerde hızla etkileşime girmek,
- Çok sayıda bilgiyi farklı yöntemlerle saklama ve işleme,
- Geniş bir dizi görsel-işitsel girdiyi göstermek için diğer medya araçlarıyla birlikte kullanma. (Kaya 2002, 217).

Teknolojinin uzaktan eğitimde kullanım alanlarını Alkan işitsel teknolojiler ve televizyona dayalı teknolojiler olmak üzere iki ana bölümde incelemektedir.

3.3.10. İşitsel Teknolojiler

Alkan'a göre işitsel teknolojiler arasında erişilebilirlik, kolaylık ve düşük maliyet açısından üstünlüğe sahip olan radyo, sınırlı sembolik temsil, uygun olmayan yayın zamanı ve belirli bir yerde bulunma zorunluluğu ile zayıf yönlere sahiptir (Alkan 1997, 169). Ayrıca radyoda öğrenci denetimi, yayını tekrar izleme imkanı ve geribildirim imkanı yoktur. Buna rağmen diğer araçlarla birlikte kullanıldığında etkili bir uzaktan eğitim aracı olarak kullanılması mümkündür.

İşitsel teknolojiler arasında sayılan ses kaseti, tam öğrenme kavramının ve zihinsel süreçlerin geliştirilmesinde, sınırlı da olsa geribildirim imkanı sunması ve okuma yazma bilmeyen öğrencilere de hitap etmesi ile güçlü yönlerini oluştururken maliyet, erişebilen öğrenci sayısının azlığı ve maliyet yönü ile zayıf yönlerini oluşturmaktadır.

Telefon ile uzaktan eğitimde öğrenci ile öğretmen arasında ileri düzeyde bireysel etkileşim, ucuz yatırım ve iyi verim olumlu yönleri oluştururken, görsel boyutunun olmaması, sesle ilgili teknik sorunlar, konuşma hattının kaybolması olumsuz yönlerini oluşturmaktadır. Mevcut hali ile telefon diğer ortamlara yardımcı iletişim ortamı olarak oldukça etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

3.3.11. Televizyona Dayalı Teknolojiler

Açık devre televizyon yayınlarının üstün yönleri; halkın büyük kısmına erişme gücüne sahip olması, sembolik temsillerde güçlü olması, öğrencinin evine girebilmesi, hedef gruba erişme kolaylığı sayılabilir. Zayıf yönleri ise; üretim maliyetinin yüksek olması ve kitle iletişim ortamlarının eğitim kurumları tarafından kontrol edilme güçlüğü sayılmaktadır.

Kablolu TV yayını görsel iletişim sağlaması, eşzamanlı etkileşimde bulunma olanağı ve açık televizyon yayınına göre düşük maliyete sahip olması üstün yönlerini oluştururken; yerel deneyimle sınırlılığı, büyük yatırım sermayesine olan gereksinimi, belirlenmiş bir zamanda izleme zorunluluğu ve izlemeye ara verilememesi ile olumsuz özelliklere sahiptir.

Uydu televizyonu daha ekonomik dağıtım formuna sahip iken; yayın ve program açısından yüksek yatırım gerektirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

II. TELEVİZYON İLE UZAKTAN EĞİTİMDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

1. GENEL OLARAK KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Televizyon ile uzaktan eğitimde karşılaşılan güçlüklerin bir kısmı, televizyonun yapısından, bir kısmı da derslerin yapısından kaynaklanmaktadır. Amacımız konuya, eğitim bilimleri açısından değil, televizyon açısından incelemek olduğu için, biz bu ayrımı göz ardı edip her ikisini birlikte değerlendiren bir yaklaşım getirmeyi esas aldık. Yapısal olarak televizyon tek yönlü bir iletişim aracıdır. Bu yüzden geri bildirim televizyon yerine farklı ortamdan yapılmak durumundadır. Her ne kadar izleme oranı da bir çeşit geribildirim olarak kabul edilse de; söz konusu derslerin yürütülmesi, eğitim ve öğretim olduğunda zorunlu olarak geribildirimde hız ön plana çıkmaktadır.

Televizyon yayınlarının hemen her yerden izlenemeyişi, uzaktan öğretiminin en belirgin özelliği olan yaygın kullanım ilkesine aykırı düşmektedir. Çünkü Açık öğretim ile hedeflenen mümkün olduğu kadar geniş öğrenci kitlesine ulaşmaktır.

Derslerde öğrenci denetiminin olmaması bir yönü ile geribildirim konusu iken diğer bir yönü ile rehber eşliğinde çalışma imkanını ortadan kaldırmaktadır.

Derslerin yayın zamanının tüm öğrencilere uygun hale getirilmesi zorunluluğu, kimi zaman kurumsal işbirliğine bağlı iken kimi zamanda teknik imkanlara bağlıdır.

Televizyon ile uzaktan öğretimde ders üretimi uzman ekibi zorunlu kılmaktadır. Yayıncısından yapımcısına çok sayıda kişinin işbirliği ve teknik bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ders üretiminin maliyeti oldukça yüksektir. Çünkü teknoloji yoğun bir çalışma ortamıdır. (Kaya 2002, 168)

Yukarıda ifade edilen güçlükleri Emre televizyon açısından, aşağıdaki başlıklar altında şu şekilde toplamıştır:

- a) Televizyon ile iletişim tek yönlüdür. İzleyiciye veri gönderilir ancak geribildirim için telefon vs. gibi araçlara gerek duyulur.
- b) Televizyon da radyo gibi kör araç olarak adlandırılır. Çünkü bilgi gönderildikten sonra alıcıda ne gibi bir davranış ve tutum değişikliğinin meydana geldiği hemen anlaşılabilir.
- c) Televizyon yayınları genelle hitab ettiği için yayın saati sorunludur. Televizyon toplumun geneline seslendiğinden izleyicilerin özelliklerini tam olarak kestiremez.
- d) Televizyondan öğrenmede birey yalnızdır. Yani bir öğretici-öğrenen ortamında değildir. Dolayısıyla bireyi kendine özgü niteliklerine göre yönlendirecek kimse yoktur (Emre, 2002, 9).

2. FİZİKSEL VE TEKNİK GÜÇLÜKLER

Açıköğretim fakültesi kendi bünyesinde bulunan televizyon ile yayınına geçmeden önce TRT ile ortak çalışmaktaydı. Bundan kaynaklanan sorunlar Candemir'e göre:

1. TRT başlı başına bir kurumdur. Bu nedenle, kendi yayın akışını kendi gereksinimlerine göre düzenleyebilir ve bu akış özellikle çalışan öğrencilerin istemleriyle örtüşmeyebilir.
2. Eskişehir'de üretilen programların Ankara ve benzeri yayın merkezlerine bant olarak ulaşmaları, denetimden geçmeleri ve yayına alınmaları zaman, emek ve para kaybına yol açmaktadır. (Candemir 2002, 8)

Açıköğretim kurumlarının en belirgin özelliklerinden biri de çok sayıda öğrenciye ulaşmasıdır. Ayrıca bu artış sürmektedir. Öğrenci sayısındaki artış, geleneksel öğretim ortamlarını imkansız kıldığı gibi, uzaktan öğretim sistemlerine olan bağımlılığı artırmaktadır. Televizyon ve radyo yaygın kullanım aracı olarak bu iletişim araçlarının başında gelmektedir. Bilindiği gibi geleneksel öğretim ortamlarının vazgeçilmez aracı olan basılı materyal bu alanda da kullanım zorunluluğuna sahiptir. O halde basılı materyalin basımı yayımı ve dağıtımını sisteme ilave yük getirmektedir.

Birinci maddede ifade edilen güçlüğe bir çözüm olarak üniversitenin kendi bünyesinde eğitim televizyonu bulundurması da soruna kalıcı çözüm getirmemektedir. Çünkü tabiatı gereği tüm televizyon yayın kuruluşlarının belli yayın saatleri olmak durumundadır. 1995-1996 yılında Açıköğretim öğrencilerine yönelik yürütülen bir

anket çalışması sonucunda öğrencilerin “televizyon derslerinin izlenme sıklığı” sorulduğunda; Öğrencilerin yüzde 1.8’ çoğunluğunu işaretlerken., yüzde 69.1’i hiçbiri şikkını işaretlemişlerdir. Bunun nedeni olarak ise, yüzde 49.6 gibi bir oranda saatlerin uygun olmaması olarak belirtmişlerdir (Candemir 2002, 8).

3. MALİ GÜÇLÜKLER

Mali güçlükler, Girginer’in “uzaktan eğitim ekonomisi” ile bir bakış açısı oluşturmak mümkündür.

3.1. Uzaktan Eğitim Ekonomisini Doğrudan Etkileyen Faktörler

Girginer uzaktan eğitim ekonomisini etkileyen faktörleri aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

- Kurumsal yapı ve rol
- Teknoloji ortamı seçimi
- Öğrenci sayısı
- Program büyüklüğü ve türü
- Programın uygulanma süresi (Girginer 2002,2)

3.1.1. Kurumsal Yapı ve Rol

Kurumsal yapı ve rol başlığı altında bir uzaktan eğitim kurumu; üretici, sunucu, finansal destekleyici ve öğrenci olmak üzere dört unsurdan oluşmaktadır. Üretici konumundaki eğitim kurumunun öğretim materyali hazırlaması sırasında ödeneklerin zamanında tahsis edilememesi gibi yapısal sorunlardan dolayı mali güçlüklerle karşılaşabilmektedir. Sunucu eğitim materyalini alarak en uygun biçimde öğrenciye aktaran sistemdir. Teknoloji yoğun bir ortam olması nedeniyle zamanında yapılmayan teknolojik yatırım yada üretici aşamasında olduğu gibi zamanında çıkmayan ödenekler sunucu açısından mali güçlükleri oluşturmaktadır. Bazen de gerekli olan alana yatırım yerine tercih edilen farklı alana yatırım mali güçlüklerin kaynağını oluşturabilmektedir.

3.1.2. Teknoloji Ortamı Seçimi

Teknoloji ortamı seçimi ile kastedilen, adından da anlaşılacağı üzere eğitimin sunulacağı teknolojik ortama yapılan yatırımlardır. Verilecek eğitime en uygun

teknoloji ve altyapı yatırımı yerine, yapılan yanlış yatırımdan geri dönmenin maliyeti bazen o kadar yüksektir ki kurumları o teknolojiye bağımlı kılmaktadır.

3.1.3. Öğrenci Sayısı

Öğrenci sayısı maliyeti doğrudan etkileyen faktörlerdendir. Özellikle söz konusu uzaktan eğitim olunca bu daha da önemlidir. Çünkü öğrenci sayısı kullanılacak teknoloji ve üretilecek eğitim malzemesinin miktarını da belirlemektedir. Öğrenci sayısı arttıkça maliyet düşecektir.

3.1.4. Program Büyüklüğü ve Türü

Program büyüklüğü ve türü öğrenci sayısındaki artışın oluşturacağı olumlu girdiyi artan ders sayısı ile olumsuz çevirmektedir. Bir ders için hazırlanacak materyal ile çok sayıda ders için hazırlanacak materyal maliyet açısından bir yük getirmektedir.

3.1.5. Programın Uygulanma Süresi

Programın uygulanma süresi maliyet üzerinde doğrudan etkisi olan faktörlerden birisidir. Çünkü sistem içerisinde programın uygulama süresine bağlı olarak gerekli personelin istihdamı, öğrencilere destek ve danışmanlık hizmeti veren birimlerin maliyeti toplam maliyet üzerinde bir baskı oluşturmaktadır.

3.2. Uzaktan Eğitim Maliyetleri

Uzaktan eğitim ekonomisini etkileyen faktörlerden sonra uzaktan eğitim maliyetini incelemek amacıyla yine Girginer'in yaklaşımdan faydalanmak üzere maliyetleri davranışlarına göre maliyetler, Üretim fonksiyonu bileşenlerine göre maliyetler ve kurumsal kaynakların dağıtımına göre maliyetler başlıkları altında mali güçlükleri inceleyebiliriz.

3.2.1. Davranışlarına Göre Maliyetler

Davranışlarına göre maliyetlerden anlaşılması gereken; hangi davranışsal özelliğin ne tür maliyet sınıfına dahil olduğunu bilmektir. Bir maliyet kalemi doğrudan bir faaliyetle ilgili olarak değişebilir ya da faaliyetlerdeki değişikliklerden bağımsız kalabilir(Girginer 2002,4).

Girginer davranışına göre maliyetleri aşağıdaki başlıklar altında toplamaktadır.

3.2.1.1. Sabit Değişken ve Yarı Değişken Maliyetler

Faaliyetlerde artışa rağmen maliyet sabit ise bu durumu Sabit Maliyet olarak adlandırılır.

Değişken maliyetlere örnek; artan her bir öğrenci sayısı için basılacak ilave materyal sayısı verilebilir. Aynı sayıda öğretim elemanı, sabit bina ısınma gideri, kira, telefon v.s. ile daha fazla sayıda öğrenciye eğitim imkanı sunmak maliyet üzerinde olumlu yönde tesir edecektir.

3.2.1.2. Üretim ve Sunum Maliyeti

Geleneksel eğitimde cari eğitim maliyetinin çok fazla değişme göstermesi beklenmez. Oysa uzaktan eğitimde eğitim materyali bir kez üretilir ve defalarca kullanılabilir. Güncelleme maliyeti dışında fazla bir değişim olmaması beklenir. Yani, ilk yıl materyalin üretildiği yıl maliyetin en yüksek olduğu yıldır. İkinci yılda değiştirilecek atıl duruma getirilecek bir uzaktan eğitim materyali eğitimin maliyetini artıracaktır. Bu yüzden oldukça titiz bir ihtiyaç analizi yapmak bu riski azaltacaktır.

3.2.1.3. Yatırım ve İşletim Maliyeti

Geleneksel eğitimde satın alınan bina, araç-gereç gibi sabit varlıklar yatırım ve işletim maliyetini oluşturmaktadır. Yatırım ve işletme maliyeti hesaplanırken bir yıllık (cari) süre esas alınmaktadır. Oysa uzaktan eğitimde, maliyetin oluşmasında büyük katkısı olan eğitim materyalinin hazırlanması bir yıllık süreyi aşmaktadır. Ancak bir kez tamamlandıktan sonra bu alanın eğitime bir maliyeti yoktur.

3.2.2. Üretim Fonksiyonu Bileşenlerine Göre Maliyetler

Eğitim sistemi, hizmet bile olsa sonuçta bir üretim sürecini kapsamaktadır. Üretim süreci ise girdi, süreç ve çıktı maliyetlerinden oluşmaktadır. Eğitim sürecinin çıktısı, yetişmiş insandır. Yetişmiş insanın oluşumu için kurumlar, maliyetlerini bilmek durumundadırlar.

3.2.2.1. Girdi Maliyetleri

Söz konusu uzaktan eğitim olduğunda, kuruma tahsis edilen sermaye, öğretim materyalleri, eğitim-öğretim programları, telif hakları gibi unsurlar girdileri oluşturmaktadırlar. Bunlar üzerinde meydana gelecek beklenmedik artışlar doğrudan maliyete yansıtacaktır.

3.2.2.2. Süreç Maliyeti

Eğitim geliştirme süreci içerisinde yer alan tasarım maliyetleri, uzaktan eğitim teknolojilerinin maliyetleri, sunum-dağıtım maliyetleri süreç maliyetlerini oluşturmaktadır.

3.2.2.3 Çıktı Maliyetleri

Eğitim üretim sisteminin somut çıktısı mezun ya da eğitimini tamamlamış öğrencidir. Eğitim etkinliği ifadesinden öğrenme çıktıları algılanmaktadır.

3.2.3. Kurumsal Kaynakların Dağıtımına Göre Maliyetler

Kurumsal kaynakların dağıtımına göre maliyetler; personel maliyeti, faaliyet maliyeti ve ekipman/teknoloji. Maliyetinden oluşmaktadır.

Açıköğretim yayınları ülke içerisinde olduğu gibi Asya Cumhuriyetlerinde ve Avrupa’da da izlenmektedir. Açıköğretim yayınlarının çok geniş bir coğrafyada çok sayıda öğrenciye hizmet veriyor olması oldukça güçlü bir altyapıyı zorunlu kılmaktadır. Bu altyapının ise yüksek bir maliyeti kaçınılmaz olarak vardır. Ülkeler arasındaki teknolojik uyumluluğa olan zorunluluk da buna eklendiğinde maliyet katlanmaktadır. Televizyon yayınları için geçerli olan uydu frekansı kiralamak ve yer düzeyinde yansıtıcılar oluşturmak, kablo sistemine dahil olmak yada yer düzeyinde verici ve aktarıcılarla yeni bir ağ oluşturmak oldukça yüksek maliyet gerektiren yatırımlardır. 1993 yılı itibariyle ulusal alanda yayın yapabilecek bir televizyon kuruluşunun maliyeti Çolakoğlu’na göre 30 milyon dolardır (Candemir 2002, 11).

4. YASAL GÜÇLÜKLER

Ege Üniversitesi İletişim Fakültesinden Doç. Dr. Ali Ürüm 2002 yılında Eskişehir’de düzenlenen “Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu” için hazırladığı bildiride “Radyo ve Televizyonda Eğitim Yayınlarının Yasal Düzeni” adını taşıyan bildirisi ile uzaktan eğitimde yasal düzenlemelere farklı bir bakış açısı getirmektedir. Ürüm, sempozyumda sunduğu bildiri ile Türkiye Cumhuriyeti’nin “bilgi iletişim çağına” tüm boyutları ile ulaşmasına yönelik öneriler getirmektedir. Ürüm’e göre Türkiye’deki konuya ilişkin yasal düzenlemelerin doğru biçimde değerlendirme ve uygulama sorunu vardır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin de mutabık olduğu İnsan Hakları Evrensel Sözleşmesi’nin 26. maddesi eğitim hakkını düzenlemektedir. Bundan başka, BM, Unesco, Avrupa Yayın

Birliği gibi kuruluşlar ilgili konuda Türkiye için de bağlayıcı olan ilkeler barındırmaktadır. Anayasa'nın eğitim hakkını tanımlayan 42. maddesi ile yayıncılığı tanımlayan 133 maddesi bu konuda düzenlemeler getirmektedir. Ayrıca bu temel yasalara uygun yönetmelik ve yasalar da bulunmaktadır. Uygulamanın yürütülmesinde Milli Eğitim Bakanlığı, niversiteler, RTÜK ve savcılar etkin görev almaktadır.

Radyo ve televizyon yayın ilkeleri ve eğitim yayınları açısından değerlendirildiğinde; 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4. maddesi'ne göre: "Türk milli eğitiminin genel amaçlarına, temel ilkelerine ve milli kültürün geliştirilmesi ilkesine..." gönderim yapmaktadır. Özel yayın kuruluşlarına yönelik düzenlemelerde ise; "zel Radyo ve Televizyon Kuruluşlarının Eğitim, Kültür, Halk Müziği, Türk Sanat Müziği Programlarında Yer Vermeleri Gerekli Yayın Türleri ve Oranlarına Ait Esaslar Hakkında Yönetmelik" 3. maddesine göre özel radyo ve televizyon kuruluşları, eğitim programlarına belli oranlarda yer vermek zorundadırlar. Ancak rm'e göre RTÜK bu konuda üstüne düşen görevi tam olarak yerine getirememektedir (rm 2002,3).

rm'e göre niversite ve meslek okullarının eğitim yayınlarını düzenleyen 3984 sayılı Radyo ve televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki kanun yanlış yorumlanarak bu konuda gereksiz yasaklama yoluna gidilmektedir. Yasanın 29.maddesinin yanlış yorumlanması ile okul ve üniversitelerin radyo ve televizyon yayınları engellenmiştir. 29. madde ile mahalli idarelerle bazı sivil kuruluşların özel radyo ve televizyon kuruluşu kuramayacağı yada kurulmuş olanlara ortak olamayacağı ifade edilmektedir. Belirsizliğe yol açan ise, Anayasa'nın 133. maddesi ile ifade edilen "tek kamu yayın kuruluşu" olarak TRT'nin ifade edilmiş olmasıdır.

2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Yasası 25. maddesi Eğitim ğretim Yayınları konusunu düzenlemektedir. Buna göre Yükseköğretim kuruluşları tarafından hazırlanacak programların TRT aracılığı ile yayını mümkün olmaktadır.

Daha önceleri yayın tekeli Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'na ait iken 1994 yılında 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayını Hakkındaki Kanun ile zel Radyo ve Televizyon kurumlarına da yayın hakkı tanınmıştır. Ancak yasa yayın yapma izni tanırken birtakım yükümlülük ve sınırları da beraberinde getirmiştir. Yasaya göre yayın yapacak kuruluşun anonim şirket statüsünde olması ve sadece radyo ve televizyon yayıncılığı amacı ile kurulmuş olması gerekmektedir. "siyasi partiler, dernekler,

sendikalar, meslek kuruluşları, kooperatifler, vakıflar, mahalli idareler ve bu idarelerce kurulan veya bu idarelerin ortak oldukları şirketler, iş ortakları, birlikler ile üretim, yatırım ihracat, ithalat, pazarlama ve finansal kurum ve kuruluşları özel radyo ve televizyon kuruluşu kuranlar ve bunlara ortak olamazlar” (İçel 1998, 351). Ayrıca yayın ilkeleri, frekans tahsisi gibi konular da söz konusu yasa ile düzenlenmiştir.

Daha sonra 15.05.2002 tarihinde “**Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**” ile bu yasada değişiklik yapılarak, ilgili yasanın 10. maddesi uyarınca üniversitelerde öğretim amaçlı televizyon yayınına izin verilmiştir.

MADDE 10. — 3984 sayılı Kanunun 24 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Telekomünikasyon Kurumunun yükümlülüğü

Madde 24. – Türkiye’de ulusal, bölgesel ve yerel çapta TV kanal ve radyo frekans plânları ile radyo ve televizyon yayınlarına esas olan frekans bantları ile ilgili çalışmalar yapma yetkisi, 2813 sayılı Telsiz Kanunu uyarınca Telekomünikasyon Kurumuna aittir.

Telekomünikasyon Kurumu, 2813 sayılı Telsiz Kanununa uygun olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu, Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak hazırlayacağı ulusal, bölgesel ve yerel çaptaki plânları Haberleşme Yüksek Kurulunun onayına sunar.

Haberleşme Yüksek Kurulu, hazırlanan plânı aynen onaylayabileceği gibi lüzum gördüğü değişikliklerin yapılmasını talep edebilir. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna ait radyo ve televizyonlar ile Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yayın yapan Meteoroloji Radyosu, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde yayın yapan Polis Radyosuna ulusal, bölgesel ve yerel, radyo-televizyon bölümleri bulunan iletişim fakültelerine yerel bazda frekanslar ve kanallar ücretsiz olarak tahsis edilir. Kalan televizyon kanal ve radyo frekansları, belli bir plân dahilinde özel kuruluşlara kullandırılmak üzere Üst Kurulca ihaleye çıkarılır. Televizyon kanal ve radyo frekanslarının ne kadarının hangi takvime göre ihaleye çıkarılacağına ilişkin plân Haberleşme Yüksek Kurulu tarafından saptanarak bu çerçevede ihaleye çıkarılmak üzere Üst Kurula bildirilir.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna tahsis edilen TV kanallarından biri olan TRT 3’ten TBMM TV aracılığıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi faaliyetleri, bir diğer kanaldan da açıköğretim yayınları yansıtılır. Türkiye Büyük Millet Meclisi faaliyetlerinin hangi ölçüde yansıtılacağına Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, açıköğretim yayınları için ise eğitim programlarını hazırlamakla yükümlü kurumlar Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu ile birlikte karar verir. Yayın ile ilgili diğer hususlar Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu arasında bir protokolle belirlenir. Açıköğretim ve TBMM TV yayınlarından ücret alınmaz.

Telekomünikasyon Kurumu, Üst Kurulun bildireceği ve bu Kanun hükümlerine uygun olarak TV kanal ve radyo frekansı tahsis edilip, kablosuz radyo ve televizyon yayın izni ve lisansı verilen kuruluşlara TV kanal ve radyo frekans tahsislerini uygular, ulusal ve uluslararası alanda tescil ettirir.

Ulusal ve uluslararası hava ve deniz seyrüsefer sistemlerine radyo ve televizyon sistemlerinden zararlı enterferanslar gelmesi halinde, Telekomünikasyon Kurumu can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürmemek amacıyla enterferansa sebep olan vericileri geçici olarak kapatarak mühürler ve sorumlular hakkında Türk Ceza Kanununun 391 inci maddesi hükmü uygulanır. Yapılan işler aynı zamanda Üst Kurula bildirilir.

Haberleşme Yüksek Kurulu, 2813 sayılı Telsiz Kanunu gereğince Üst Kurul, Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu ve Telekomünikasyon Kurumu arasındaki koordinasyonun yanı sıra konuyla ilgili olarak Üst Kurula verilmiş görevlerin takibini de yürütür.

Prof. Dr. Asaf Varol konuya bir başka açıdan yaklaşmaktadır. Varol'a göre; 16.11.1982 tarihli ve 17860 sayılı Resmi Gazete ile "Açık Yükseköğretim Yönetmeliği" yayımlanarak TRT desteği ile uzaktan eğitim çalışmalarının yolu açılmıştır. Ancak Yükseköğretim yönetmeliğinin 2. maddesine göre Açık Yükseköğretimin yapılacağı ortamın tanımlandığı bölümde Anadolu Üniversitesi bir taraf, diğer Üniversitelerin tümü ise diğer taraf olarak nitelendirilmiştir (Varol 2002, 2).

Ürüm'e göre yanlış yorumlanan ve üniversitelerin radyo ve televizyon yayınlarına engel olmayacağı ileri sürülen madde Prof. Dr. Asaf Varol tarafından farklı şekilde değerlendirilmektedir. Varol'a göre; Kanun'un 29. maddesinin ikinci paragrafında "Özel radyo ve televizyon kuruluşları Anonim Şirket olarak kurulur..." ifadesi gereğince kurulacak radyo ve televizyon kuruluşlarına, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi olan kişiler ortak olabilir. Ancak müdür olamamaktadırlar. Bu durumda kuruma ait oldukça pahalı cihaz ve aletlerin kurum dışında birisinin yetkisine devri risk oluşturmaktadır. Protokol ile düzenlenmek durumunda olunan böyle bir duruma hiçbir üniversite yetkilisi talip olmayacaktır.

Telif hakları, Uzaktan öğretimde dolaylı da olsa yasal engellerden birini oluşturmaktadır. Eğitim ve öğretim aracı olarak kullanılacak materyale ait telif hakları dikkate alınması gereken önemli konulardan birini oluşturmaktadır.

Telif Hakkı genel anlamda eser sahiplerinin fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklarını düzenlemektedir. Bu düzenleme esere ait maddi geliri de kapsamaktadır (Gürcan, Özgür 2002, 2). Maddi boyutuna, eğitimin maliyeti bölümünde değinmek üzere diğer boyutu olan eserin değiştirilmesi, kopyalanması ve dağıtımına ilişkin düzenlemeler yasal engeller başlığı altında değerlendirilebilir. Telif hakları ile ilgili düzenlemeler ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Türkçe de fikri haklar kavramının anılması 1850'li yıllarda kabul edilmiş olan "Hakkı Telif Nizamnamesi" ile olmuştur. Günümüzde 5846 sayılı yasa ile düzenlenen Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde değişikliklere uğramaktadır. Bu düzenlemeler neticesinde ülkeler arasındaki uygulama farklılıkları ortadan kaldırılmış olsa da değişmeyen gerçek şudur; bir eğitimci yada eğitim öğretim kurumu ders aracı olarak kullanacağı eser üzerinde dilediği değişikliği yapamamaktadır. Oysa eğitimin esnek yapısı zaman zaman eserler üzerinde değişiklik yapmayı gerektirebilmektedir. Ayrıca gelişen teknoloji ile birlikte daha önceleri uzman bilgisi gerektiren bu değişiklikler sıradan kullanıcı tarafından

yapılabilmektedir. Örneğin bir dil eğitim kurumundaki eğitimci şarkı sözlerini kaydedip üzerinde değişiklikler yaparak öğrencisi için alıştırmaya hazırlama yoluna gidecek olsa telif hakları buna engel olacaktır yada tarihle ilgili bir belgeselin kullanılması durumunda benzer sorunla karşılaşılacaktır. Türkiye’de yüksek öğretimde uzaktan eğitim sağlayan Açıköğretim Fakültesi, ders için kullanılacak basılı malzemeyi kurumun belirlediği program koordinatörüne yaptırmaktadır. Koordinatörler aracılığı ile yazarlara sipariş edilen ders kitaplarına ait telif hakları kurum tarafından satın alınmaktadır. Bazı konularda farklı yazarların ortak çalışması ile oluşturulan eserler ilave düzenlemeleri gerektirmektedir. Her ne kadar yazarlar ortak eserde kendi katkıları üzerinde tasarruf sahibi olsalar da iştirakçilerden birinin FSEK’nin 9 maddesinde düzenlenen; “Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, eseri birlikte vücuda getirenlerden her biri bütün eserin değiştirilmesi veya yayımlanması için diğerlerinin iştirakini isteyebilir” şeklindeki ifadesi işbirliğini zorunlu kılmaktadır (Gürcan, Özgür 2002, 6).

Tüm bunların ortak olarak değerlendirilmesinde; yasal düzenlemelerin bir düzen sağlamakla birlikte eğitim ve öğretimin esnekliği açısından bir takım engelleri de kaçınılmaz olarak bünyesinde taşıdığı görülmektedir.

Televizyon ile uzaktan eğitimde karşılaşılan güçlükler olarak sınıflandırılan yukarıdaki değerlendirmeler, bir nesil sonraki iletişim aracı olan bilgisayar ve internetin yaygın kullanımını nedeniyle ortaya çıkmıştır. Televizyonun kendi yapısı ve fonksiyonu esas olarak alınıp bir sonraki nesil iletişim araçları yaygın olarak kullanılıyor olmasaydı, bu güçlüklerden de net olarak söz edilemezdi. Bulunduğu dönem ve üstlendiği fonksiyon hesaba katılacak olursa televizyon, uzaktan eğitim boyutunda oldukça etkili olarak kullanılmaktadır. Maliyet fayda ilişkisi göz önüne alındığında ise, bilgisayar ve internetin göreceli üstünlükleri, televizyon ile eğitim açısından karşılaşılan güçlükler olarak değerlendirilebilir. Çünkü televizyon ile uzaktan eğitimde ulaşmak istediğiniz hedefe, bilgisayar ve internet ile uzaktan eğitim yöntemi ile daha düşük maliyetlerde ulaşmak mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. İNTERNET ORTAMI VE BU ORTAMDA SUNULAN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. İNTERNET VE İNTERNETİN SUNDUĞU OLANAKLAR

Akpınar interneti: “Değişik yerleşkelerdeki bilgisayarların (ve bilgisayar ağlarının) birbirleriyle iletişim kurabilecek biçimde birbirine bağlandığı sisteme internet adı verilmektedir” diye tanımlamaktadır (Akpınar 2005, 118). İnternet çoklu ortam özelliklerinin hemen tamamını kapsamaktadır Akpınar’a göre internet “ağların ağı” olarak da adlandırılabilir. İnternet her geçen gün eklenen kullanıcı sayısı ile hızla genişlemektedir.

Bugün İnternet olarak bilinen yapı, askeri amaçlı alternatif haberleşme aracı olarak kullanılması hedeflenen, 1969 yılında ARPANET (Advanced Research Project Agency Network) olarak ABD, İngiltere ve Norveç’te askeri üsleri birbirine bağlayan bir sistem olarak ortaya çıktı. Bilgisayar ağlarının akademik birimlerde kullanılmaya başlanması, 1980’li yıllarda olmuştur.” Amerikan Ulusal Bilim Vakfının 1984 yılında NSFNET adında bir ağı beş süper bilgisayar merkezi kurarak başlattı ve sonraki yıllarda daha da geliştirerek tamamen uluslar arası bir ortam oluşturuldu” (Akpınar, 1999, 119). 1985 yılında Türkiye’nin de kısmen katıldığı bu sistem, bir çok ülkenin katılımı ile daha da genişledi. Türkiye 1993 yılında tam olarak katıldı. Günümüze gelindiğinde dünyada milyonlarca bilgisayar TCP/IP protokolünü kullanarak birbiriyle haberleşmektedir.

Çok farklı kullanım amaçlarına sahip olan internet birbirinden farklı hizmetler (servis) sunmaktadır. Bu hizmetlerden en yaygın olarak bilinen ve sıradan kullanıcıların da hizmetine sunulanları şunlardır:

- WWW World wide Web (Dünya Çapında Ağ)
- FTP File Transfer protocol (Dosya Aktarım Protokolü)
- E-Mail Electronic Post (Elektronik posta)

- News (Haber)
- Discussion Lists (Tartışma Listeleri)
- Telnet (Bilgisayarlar arası mesaj)
- Talk (Konuşma)
- IRC Internet Relay Chat (Sohbet Yazılımı)

(Akpınar 2005, 120)

“İnternet iletişimi bilgisayarların bağlandığı şebekeler ağından geçerek kurulan ilişkiyi anlatır. Diğer bir deyimle, internet “kullanıcıları birbirine bağlayan şebekeler şebekesidir” (Erdoğan, 2005, 415). Böylelikle internet aracılığıyla kişi sınırlanmamış enformasyon, reklam ve propagandaya ulaşma imkanına sahip olur. Karşısındaki diğer insanlarla ya da yapay zeka olarak adlandırılan bilgisayar yazılımları ile iletişim sağlar, enformasyon deposu veri tabanlarına ulaşır veri tabanına veri aktarabilir ya da veri elde edebilir. Gerekli donanım ve yazılımların olması şartına bağlı olarak görüntülü ya da yazılı görüşme, sohbet (chat) yapabilir. Elektronik mektup (e-mail) alıp mektup gönderebilir. Bankacılık işlemlerini gerçekleştirebilir. Büyüklü küçüklü bir çok firma internet üzerinden “on-line” anında satış yapmaktadır. Firmalar uzak bölgelerdeki temsilcileri ile anında konferanslar yapmakta, direktifler vererek toptancıları ya da perakendecileri ile iletişimde bulunarak günlük işlerini verimli şekilde yürütmektedir (Erdoğan, 2005, 417).

Elektronik mektup, “chat” ve “ICQ” yoluyla kişiler arası iletişimde aynı yerdeki yüz yüze iletişim sınırı ve aynı anındalık zorunluluğu ortadan kalktı. Böylece kişiler arası iletişimde belli yere ve zamana bağımlılık (aynı yer ve zamanda olma) ortadan kalkarken, yerde ayrılık (iki kişinin farklı mekanlarda olması) ve zamanda farklılık (iki kişinin gecikmiş iletişime girebilmesi) ve hız (geleneksel mektubun gecikmiş alınması ve cevap süresi) gelmiştir.

İnternet ile kişi parayla satın aldığı özgür bir ortamda kendi seçeneğiyle “Cyberspace” içinde yerleştirilmiş her “bedava” yere gitme olasılığına sahiptir. Bunun diğer ve daha önemli bir yanı, internetin yaygınlaşmasıyla, yani herkesin interneti telefon ve televizyon gibi kullanmaya başlamasıyla birlikte hiç birimiz artık ulaşamayacak bir yerde olamayacağız (Erdoğan, 2005, 417).

İnternet kitle iletişim araçlarının temel özelliklerini kendi bünyesinde toplamanın yanı sıra, kitle iletişim araçlarının sahip olmadığı bir üstünlüğe daha sahiptir. İnternetin diğer kitle iletişim araçlarına göre en belirgin farklılığı etkileşimli (interaktif) olmasıdır (Varol, Bingöl, 2002, 3). Radyo, televizyon ve gazete de geri bildirim (feedback) radyo yayınlarının izlenmemesi ya da dinleyici istekleri doğrultusunda yayın yapılmasıyla, televizyonda reyting ölçümü ile, gazete de ise tiraj ölçümleri ile sağlanmakta iken, internette geri bildirim daha hızlı hatta eşzamanlıdır.

İnternete bağlı bir bilgisayarla;

- Hızlı bir şekilde hesaplama yapıp çıkan sonuçları kısa zamanda yorumlayabilirsiniz.
- Faks, modem, Ethernet kartı aracılığıyla bilgisayarınız hem telefon hem de faks cihazına dönüşebilir.
- Dünyanın çeşitli yerlerindeki kütüphane ve veri tabanlarına ulaşabilirsiniz.
- Canlı ses yayını sayesinde hem radyo hem de telsiz görevi yapar.
- Ses ve görüntü iletimi ile televizyon olarak kullanılabilir hatta dilediğiniz bir yayını sonradan izleyebilirsiniz.
- Yazılı medyanın aynı zamanda internet ortamında da bulunması nedeniyle yazılı medyayı izleyebilir hatta doğrudan yazarına ulaşabilirsiniz (Varol, Bingöl, 2002, 5).

Bilgisayar ve internet aracılığıyla yürütülen eğitim ya da öğretim eş zamanlı olma zorunluluğunu büyük oranda kaldırdığı için hizmet içi eğitim alanında kolaylar sağlamaktadır. Ayrıca içeriğin kolay değiştirilebilmesi bilginin güncellenmesi konusunda yararlılık sağlamaktadır. Çoklu ortam (multimedia) kullanımı ile farklı yaş ve kültür gurubundan insanlara öğrenme konusunda kolaylık sağlamaktadır.

2. UZAKTAN EĞİTİM OLANAKLARI

Bilgisayarlar arası veri alış verişinde hız ve kapasite olarak artış ve bilgisayar kullanımının yaygın hale gelmesi internetin uzaktan eğitim alanında kullanılmasını kolay hale getirmiştir. Önceleri bilgisayarlar oldukça pahalı araçlardır. Sadece büyük bütçelere sahip kurumlar sınırlı olarak bilgisayar teknolojisinden faydalanmaktaydı. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak bilgisayar fiyatlarındaki ucuzluk kurumsal bir teknoloji aracı olmaktan çıktı, kişisel kullanım aracı haline geldi (PC). Yaygın olarak hemen her yerde bulunan bilgisayarlar aynı nedene bağlı olarak ucuz hale gelen internet

aracılığı ile birbirine bağlandığında bir eğitim aracı haline geldi. İnternet tabanlı öğretim tartışma listeleri, ağ sayfaları, elektronik posta, forum, telekonferans, sanal sınıf gibi araçlardan oluşmaktadır. Ancak her geçen gün yeni yazılımlar uzaktan eğitim hizmetinde yaygın hale gelmektedir. Rekabet ortamının da getirdiği motivasyonla her bir yazılım bir önceki nesil yazılımda olamayan bir özelliği taşımaktadır. Ticari olarak olabildiğince fazla sayıda kullanıcıya ulaşmayı hedefleyen yazılımlar belki de farkında olmadan uzaktan eğitimin en belirgin özelliğine vurgu yapmaktadır. Çünkü uzaktan eğitim alanında öğrenci sayısı arttıkça maliyet düşmektedir. Ayrıca olabildiğince fazla sayıda öğrenciye eğitim imkanı sunmak hedefi bilgisayar eğitim yazılımcılarının hedefi ile örtüşmektedir.

İnternet tabanlı ya da destekli (İDE) eğitimin avantajları şunlardır:

- i. Zaman ve mekandan bağımsız öğrenme imkanı.
- ii. Hızlı ya da yavaş öğrenme gereksinimlerine yanıt verebilen bir öğrenme düzeneği.
- iii. Uzman bilgisine daha hızlı ulaşma ve onunla çalışma olanağı.
- iv. İyi tasarlanmış malzeme ile geleneksel sınıf ortamına oranla hatırlamada %25 artış ve öğrenme sürecinde %40 ile %60 oranla kısalma.
- v. Bireysel gereksinimlere uygun malzemelelerle öğrenme olanağı.
- vi. Çoklu ortam olanakları ile birden fazla duyuya hitap eden öğrenme fırsatı.
- vii. Hızlı içerik güncelleme olanakları.
- viii. Derse yardımcı kaynak olarak engin ve hızlı erişilebilir internet kaynakları ve referanslar.
- ix. Öğrencinin kendi öğrenme gereksinimi doğrultusunda istediği konuyu istediği sırada ve yoğunlukta çalışabilmesi.
- x. (Şimdilik) ücretsiz ulaşılabilen pek çok ek ders malzemesi.
- xi. Öğrencinin kendi öğrenimini denetleyebilmesi.
- xii. Başlangıç maliyeti yüksek olmasına karşın çok sayıda öğrenciye hitap etmesi nedeniyle daha ekonomik olması. (Akpınar 2005,128)

3. DÜNYA'DA UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARI

“Dünyada İnternet’e dayalı uzaktan eğitimin en sık kullanıldığı alanlar arasında, bilgisayar ve iletişim teknolojileri, işletme, mühendislik ve fen bilimleri bulunmaktadır”

Özellikle ABD, Avustralya ve İngiltere’nin uzaktan eğitim uygulamalarını en yaygın kullanan ülkeler olması tesadüf değildir. Bu ülkeler başta olmak üzere kalkınmış ülkelerde bilgi toplumunun bir gerekliliği ve sonucu olarak internetin yaygınlaşması ile birlikte uzaktan eğitim yaygın olarak kullanılmaktadır. Dikkat edilecek olursa internete dayalı uzaktan eğitim ile yine iletişim teknolojileri ve bilgisayar yer almaktadır. Bunun nedenlerinden biri; bilgi toplumunda istihdam bilişim teknolojisi alanında gelişmektedir. Bu ülkelerde işsizliğe çözüm olarak yetişmiş elemana olan ihtiyaç ve ömür boyu eğitimin kaçınılmaz bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmasıdır. Uydu ve kiralık hatlar üzerinden video konferans yöntemi ile yürütülmekte olan eğitimin başlangıç yatırımı oldukça pahalıdır. İnternetin daha ucuz bir araç olması uzaktan eğitime yeni açılımlar getirmiştir.

Phoenix üniversitesi gibi sadece uzaktan eğitim veren üniversitelerin yanı sıra Stanford gibi çok iyi bilinen üniversiteler de uzaktan eğitime yer vermektedirler. Bu üniversitelerin dünya çapında binlerce öğrenciye öğretim imkanı sunmaları dünyanın diğer ülkelerinin de bu alana kayıtsız kalmamalarını beraberinde getirmiştir. Eğitim ve öğretim alanındaki rekabet diğer ülkeleri de uzaktan eğitim alanına yatırım yapmaya zorlamıştır. Avrupa Birliği uzaktan eğitim alanına yönelik projelere mali kaynaklar aktarmakta ve çeşitli araçlarla bunu desteklemektedir. Uzak doğuda Malezya ve Endonezya uzaktan eğitime hatırı sayılır bütçeler ayırmaktadır. Dünya Bankası destekli Afrika Sanal Üniversitesi 1997 yılından bu yana 17 ülkede 30.000’in üzerinde öğrenciye öğretim imkanı sunmaktadır. Aşağıdaki tablo dünya ülkelerinin uzaktan eğitim alanındaki faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir. Uzaktan eğitim nedir? sorusuna açıklama getirilen bölümde genel tarihçesi içerisinde ana hatları ile değinildiği için diğer ülkelere bu bölümde değinmeyi tekrardan kaçınmak adına gerek duymadık.

Bunun yerine Türkiye 2. Bilişim Şurası Eğitim çalışma grubunun derlediği, dünyadaki belli başlı uzaktan eğitim kuruluşları, Sanal kampüsleri, uzaktan eğitim uygulamaları olan başlıca üniversiteleri tablolar halinde göstermek konuya ilişkin genel bir manzara oluşturacaktır.

Tablo 2. Dünyadaki Başlıca Uzaktan Eğitim Kuruluşları:

Uluslararası	<p>Association for the Advancement of Computing in Education (AACE) http://www.aace.org International Council for Open and Distance Education (ICDE) http://www.icde.org International Society for Technology in Education (ISTE) http://www.iste.org The Commonwealth of Learning (COL) http://www.col.org World Association for Online Education (WAOE) http://www.waoe.org International Center of Distance Learning (ICDL) http://www-icdl.open.ac.uk Distance Education and Training Council (DETC) http://www.detc.org Educause http://www.educause.edu International Review of Research on Open and Distance Learning (IRRODL) http://www.irrodl.org</p>
Bölgesel	<p>African Distance Learning Association (ADLA) http://www.physics.ncat.edu/~michael/adla/ Arab Network For Open And Distance Education (ANODED) http://www.anoded.org ASEAN Training Network (ATN) http://www.hrdgateway.org/atn/ Asian Association of Open Universities (AAOU) http://www.ouhk.edu.hk/~AAOUNet/ Distance Education Associations in Africa http://communicationculture.freeservers.com/associations.htm Distance Education Network (European Association for International Education) http://www.eaie.org/DEN/ EuroPACE (Towards A Virtual University for Europe) http://www.europace.org European Association of Distance Teaching Universities (EADTU) http://www.eadtu.nl European Distance Education Network (EDEN) http://www.eden.bme.hu European Federation for Open and Distance Learning (E.F.ODL) http://www5.vdab.be/vdab/test/efodl/top.htm European Commission- elearningeuropa.info http://www.elearningeuropa.info UNESCO Education Information Service-e-learning http://www.unesco.org/education/portal/e_learning/</p>

	The Inter-American Distance Education Consortium (CREAD) http://www.cread.org
Ulusal	<p>American Distance Education Consortium (ADEC) http://www.adec.edu</p> <p>Canadian Association for Distance Education (CADE) http://www.cade-aced.ca</p> <p>British Association for Open Learning (BAOL) http://www.baol.co.uk</p> <p>Universities Association for Continuing Education (UACE) http://www.uace.org.uk</p> <p>Centre national d'enseignement à distance (CNED) http://www.cned.fr</p> <p>Fédération Interuniversitaire de l'Enseignement à Distance http://telesup.univ-mrs.fr</p> <p>Distance Education Association of New Zealand (DEANZ) http://www.deanz.org.nz</p> <p>Forum for the Advancement of Continuing Education (FACE) http://www.f-a-c-e.org.uk</p> <p>National Association of Distance Education Organisations of South Africa http://www.nadeosa.org.za</p> <p>National Association of International Educators (NAFSA) http://www.nafsa.org</p> <p>Open and Distance Learning Association of Australia (ODLAA) http://www.odlaa.org</p> <p>United States Distance Learning Association (USDLA) http://www.usdla.org</p> <p>Texas Distance Learning Association (Texas-DLA) http://www.txdla.org</p> <p>The Connecticut Distance Learning Association (CTDLA) http://www.ctdla.org</p> <p>American Center for the Study of Distance Education (ACSDE) http://www.cde.psu.edu/ACSDE</p> <p>Consortium for School Networking http://www.cosn.org</p> <p>Global Distance Learning Channel (GDLC) http://www.tgdldc.org</p> <p>Satellite Educational Resources Consortium (SERC) http://www.serc.org</p> <p>University Continuing Education Association (UCEA) http://www.ucea.edu</p> <p>The South African Institute for Distance Education (SAIDE) http://www.saide.org.za</p> <p>Corporation for Research & Educational Networking (CREN) http://www.cren.net</p>